AKKALE (ERDEMLİ) ARKEOLOJİK SİT ALANLARI BÜTÜNLEŞTİRME, KORUMA VE SUNUMU FİZİBİLİTE ARAŞTIRMASI

SONUÇ RAPORU

HAZIRAN_TEMMUZ 2017

ODTÜ Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi KAAM 1998

ÇUKUROVA KALKINMA AJANSI
ÇUKUROVA DEVELOPMENT AGENCY

İÇİNDEKİLER

03 TEŞEKKÜR

04 1.PROJENİN AMAÇLARI
1.1. Akkale'nin Önemi
1.2. Projenin Amaçları

07 2. ARKEOLOJİ ÇALIŞMALARI RAPORU
2.1.Araştırma ve Alan Temizlik Faaliyetleri
2.2. Tespit Faaliyetleri
2.3. Belgeleme Çalışmaları
2.4. Görünürlük Faaliyetleri
Doç.Dr. Ümit AYDINOĞLU

17 3. ÇEVRE DÜZENLEME PROJESİ & BÜYÜK SARNIÇ RÖLÖVE-RESTİTÜSYON-RESTORASYON ÇALIŞMALARI RAPORU
3.1. Büyük Sarnıç Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Projesi
3.2. Çevre Düzenleme Projesi
Doç.Dr. Nida NAYCI

43 4. AKKALE VE ÇEVRESİ DURUM TESPİT ÇALIŞMALARI RAPORU
Yrd. Doç.Dr. Yasemin SARIKAYA LEVENT

TEŞEKKÜR

Bu fizibilite projesi, Çukurova Kalkınma Ajansı'nın sağladığı proje desteğiyle gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte, Çukurova Kalkınma Ajansı Genel Sekreterliği ve Mersin İrtibat Ofisi projenin başarıyla tamamlanması için hoşgörülü ve yapıcı tutumlarıyla önemli destek sağlamışlardır. Bu tür bir fizibilite araştırmaları Arkeolojik alan çalışmalarını da içermektedir. Bu, yasal bir mevzuata dayanan bir süreçtir ve bu kapsamda, Mersin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü baştan itibaren çalışmalara destek vermiştir. Akkale antik yerleşiminde sürdürülen temizlik çalışmaları Mersin Müze Müdürlüğü başkanlığında gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, Mersin Müze Müdürlüğü'nce, projeden bağımsız olarak bilimsel anlamda büyük önem taşıyan anıtsal mezar yapısında da gerekli izinler alınarak bir kurtarma kazısı gerçekleştirilmiştir.

Bu tür projelerin oluşmasında ve ilerlemesinde yerel dinamiklerin rolünün ne kadar önemli olduğu bu çalışmada da görülmüştür. Erdemli Sanayi ve Ticaret Odası başından itibaren projeyi sahiplenmiş ve bölgesel kalkınma açısından ne kadar önem taşıdığını bilerek ilerlemesine katkı sağlamıştır. Erdemli Belediye'si de bu kapsamda alandaki temizlik ve kurtarma kazısı çalışmalarına ekipman desteği vermiştir. Erdemli Valiliği de projeye İŞKUR kapsamında çalışanlar yollayarak katkı sağlamıştır.

Alandaki çalışmalarda Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisi Araştırma Merkezi ekibi baştan itibaren yer almış ve çalışmaları yönlendirmiştir. Alanın vaziyet planının çıkarılması ve Arkeolojik yapıların belgelenmesi çalışmalarını sürdürmüş ve alanın sahip olduğu arkeolojik önemin ortaya çıkması için çaba göstermiştir. Proje ekibinde yer alan Mersin Üniversitesi Mimarlık Bölümü ekibi alanda uygulanacak Çevre Düzeni Projesi ve restorasyon Projelerinin hazırlanması için büyük çaba harcamıştır. Alanın çevresinin mevcut durumunun tespiti amacı ile proje ekibinde yer alan Mersin Üniversitesi Şehir Bölge Planlama Bölümü ekibi tarafından çalışmalar sürdürülmüştür.

Projenin gerçekleştirilmesinde emeği olan herkese teşekkür ederiz.

Doç.Dr. Ümit AYDINOĞLU
(Mersin Üniv. Fen Edebiyat Fak. Arkeoloji Bölümü)
Doç.Dr. Nida NAYCI
(Mersin Üniv. Mimarlık Fak. Mimarlık Bölümü)
Yrd. Doç.Dr. Yasemin SARIKAYA LEVENT
(Mersin Üniv. Mimarlık Fak. Şehir Bölge Planlama Bölümü)

1.AKKALE'NİN ÖNEMİ VE PROJENİN AMAÇLARI

1.1. Akkale'nin Önemi

Mersin İline bağlı Erdemli ilçesi sınırları içerisinde yer alan Akkale antik yerleşimi, konumu ile gerek ekonomik gerekse stratejik açıdan önemli bir noktada yer almaktadır. Doğal limanlarının oluşmasına olanak sağlayan dağlık coğrafyanın ve topografyanın hissedilir şekilde değişmeye başladığı alanda kurulmuş olan Akkale, aynı zamanda, bölgenin art alanlarındaki kırsal yerleşimler ile bağlantılı antik yol rotları üzerindedir. Akkale'nin sahip olduğu konum ve sahip olduğu liman burasının kırsal ile kent arasındaki bağlantıyı sağlayan önemli bir noktada olduğunun göstergeleridir. Yerleşimde tespit edilen çok sayıda kalıntı da burasının bir liman yerleşimi olarak kurulduğunu ve bu çerçevede geliştiğinin kanıtlarına sahiptir. Antik yerleşim gerek art bölgesindeki Antik Dönemin önemli ürünü olan zeytinyağı için bir ihraç noktası, gerekse de sahip olduğu, bölgedeki en büyük kapalı sarnıçlardan biri ile önemli bir su temin noktasıdır. Yerleşimdeki hamam yapısı da bu düşünceyi destekler. Sahil boyunca antik kentler su taşıyan siteme ait su kemerlerinden biri hemen Akkale'nin yakınında yer alır ve Akkale'deki sarnıçları da beslediği anlaşılır. Bu özelliklerinin yanısıra, arkeolojik kalıntılar Akkale'nin önemli bir ticaret noktası olduğunu gösterir. Yerleşimin merkezinde yeralan 38.25 x 33.17 metre ölçülerindeki büyük yapı bir konaklama mekanı/han olarak kullanılmıştır. Yerleşimde bir deniz fenerinin de bulunması Akkale'nin Antik Dönemde deniz ticaret yolları açısından ne derece önemli olduğunu gösterir. Bu çalışma kapsamında, Akkale'nin bir antik liman olarak ve Mersin ve çevresinin Antik Dönem ticaretinde oynadığı önemli rolün bölgeye gelen ziyaretçilere anlatılması hedeflenmektedir.

1.2. Projenin Amaçları

Akkale'nin, sahip olduğu bu öneme ve iyi korunmuş arkeolojik kalıntılarına rağmen bölge içinde tanınırlığı hiç yoktur; bu anlamda tanıtım ve sunum çalışılmaları ile hak ettiği öneme kavuşması gereklidir. Projenin amacı; Akkale antik yerleşimi ile ilişkili arkeolojik sit alanlarının birbirleri ve içinde bulunduğu Olba Antik Bölgesi ile bir bütün halinde anlamlandırılması, korunması ve sunulmasına yön verecek çalışmalara altlık oluşturmak üzere fizibilite araştırmalarının gerçekleştirilmesidir.

Projenin sürdürülebilirlik çalışmaları arasında potansiyel turizm parkurları ve gelişme koridorlarının belirlenmesi ve Çevre Düzenleme Projesinin hazırlanması yer almaktadır. Bu çalışmalar temelde bölgedeki zengin doğal, tarihi ve kültürel mirasının sürdürülebilirliğinin sağlanması ve korunmasına yönelik olmakla birlikte, elde edilecek sonuçların bölgenin turizmi ve ekonomisi için de kullanılabilir olacağı görülmektedir. Turizm sektörü diğer sektörlerden çok doğal ve kültürel kaynakların kullanılmasına dayalıdır.

Bu kapsamda, projenin genel amaçları arasında, Kentsel gelişme ve modern tarım alanları ile giderek parçalanan ve bölgesel bütünlüğü bozulan Dağlık Kilikia'nın antik yerleşimlerinin parçacı koruma çalışmaları yerine bütünsel ve üst ölçekli koruma ve sunum politikaları ile ele alınması konusunda Akkale özelinde pilot deneyim elde edilmesi yer almaktadır.

Ayrıca, aşağıdaki amaçlara da ulaşılması hedeflenmektedir:

- Akkale ile Kanlıdivane antik kentlerinin gelişiminde bölge içindeki tarihsel bağı ışığında günümüzde bütüncül bir koruma ve ziyaretçi sunum stratejisinin geliştirilmesi,
- Akkale'nin bölge turizmine kazandırılması; bunu gerçekleştirirken de turizm ve ikinci konut gelişimi kaynaklı baskıya maruz kalmaması; koruma-kullanma dengesi içerisinde sürdürülebilir olarak ele alınmasının sağlanması,
- Alan için geliştirilecek çevre düzenleme çalışmaları önerilerinin koruma amaçlı imar planlarına işlenmesi; gerekli revizyonların yapılması.
- Mersin turizm sektörünün rekabetçiliğine ve sürdürülebilir gelişimine destek olmak.
- Alternatif turizm faaliyetleri için katma değer sağlamak.

- Akkale ile Kanlıdivane antik yerleşimlerinin tarihsel bağı ışığında bütüncül bir koruma ve ziyaretçi sunum stratejisi kapsamında gezi parkurları oluşturarak bölge turizmine kazandırılması; Proje öncelikle, bölgedeki zengin doğal, tarihi ve kültürel mirasının sürdürülebilirliğinin sağlanması ve korunmasına yönelik olarak bilgi üretilmesini sağlayacaktır. Projenin katma değer sağlayacak unsurlarından biri ise, çevreyi yerli ve yabancı turistlere tanıtarak gezmeye olanak sağlayarak bölge ve ülke ekonomisine katkı yapmak ve sosyal gelişmişliğinin yükseltilmesine de katkı sağlayarak turizmi canlandırmak olacaktır. Özellikle Mersin ilinin turizm potansiyelini artırmaya yönelik çalışmalara ışık tutmak turizminin Mersin ve çevresinde yürütülmesi açısından önem arz etmektedir. Buradan hareketle projemizin bir turizm kenti olan Mersin, turizm faaliyetleri yükselen, yaşam kalitesini yükseltmiş, çevreye ve tarihine duyarlı, rekabetçi, hızla gelişen bir bölge olarak tanımlanmış bu proje bu bölgenin vizyonu için katma değer yaratacaktır. Bunun yanında proje konusu ve genel hedefi gereği sürdürülebilir kalkınmaya destek verecek nitelikte tasarlanmıştır. Bu noktada da orta ve uzun vadede sürdürülebilir kalkınmaya yönelik alınacak politik önlemler ve gerçekleştirilecek düzenlemelerde örnek uygulama olarak değerlendirilecektir. Gerçekleştirilecek proje ile, bölgedeki zengin doğal, tarihi ve kültürel mirasının sürdürülebilirliğinin sağlanması ve korunması sağlanacak, bu da gerek bölgede yaşayanlar, gerekse de kültür varlıklarından sorumlu kamu kuruluşları için itici bir güç olarak örnek model yaratacaktır. Bölgenin cazibesi artacak ve yeni y6atırımların gelmesinin ön açılacak, bölge halkının gelir ve istihdam imkanı artacak ve neticede mevcut durumda yasanan olumsuzluklar giderilecektir. Sadece ilçe değil il de bu yatırımlarla anılır olacaktır. Böylece il düzeyinde sosyo-ekonomik kalkınmaya katkı sağlanacaktır.

2. ARKEOLOJİ ÇALIŞMALARI

Doç.Dr. Ümit AYDINOĞLU

2.1.Araştırma ve Alan Temizlik Faaliyetleri

Bölgede sosyal ve ekonomik açıdan kritik öneme sahip araştırma ve planlama çalışması yapmak amacıyla geliştirilen bu proje kapsamında, projenin konusunu oluşturan Akkale'deki Antik Dönem yapıları ve bununla bağlantılı sit alanlarını tespit etmeye yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda, Arkeolojik araştırma yöntemleri kullanılarak yapıların tespit edilmesi ve belgelenmesi gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, birincil ve ikincil arkeolojik veriler derlenmiş, Coğrafi Bilgi Sistemleri aracılığıyla veriler mekansallaştırılmış ve arkeolojik karakter bölgeleri tanımlanarak, detaylı koruma-planlama stratejilerinin geliştirilmiştir. Bu yapısıyla, proje disiplinler arası bir planlama analizi süreci oluşturmuştur. Akkale'nin bulunduğu 1. Derece Sit Alanında kapsamlı incelemeler gerçekleştirilerek bütün yapılar belirlenmiştir. Ayrıca, yapılacak olan belgeleme çalışmaları için alanda, Mersin Müzesi tarafından kapsamlı temizlik çalışmaları da gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar için gerekli izinler Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından sağlanmıştır. Belediyesi ekipman desteği sağlamaktadır. Erdemli Kaymakamlığı ise İŞKUR işbirliği ile iş gücü desteği vermektedir.

Alanda sürdürülen temizlik ve belgeleme çalışmalarından görüntü

2.2. Tespit Faaliyetleri

Mersin İline bağlı Erdemli ilçesi sınırları içerisinde yer alan Akkale, Doğu Dağlık Kilikia bölgesinin doğu sınırını oluşturan Lamos (Limonlu) nehrine oldukça yakın konumu ile gerek ekonomik gerekse stratejik açıdan önemli bir noktada yer almaktadır. Doğal limanlarının oluşmasına olanak sağlayan dağlık coğrafyanın ve topografyanın hissedilir şekilde değişmeye başladığı alanda kurulmuş olan Akkale, aynı zamanda, bölgenin art alanlarındaki kırsal yerleşimler ile bağlantılı antik yol rotları üzerindedir. Bu haliyle yerleşimin deniz ticareti açısından önemli bir noktada olduğu, sahip olduğu hamam, konaklama mekanı, büyük sarnıç ve deniz feneriyle ticaret gemilerinin ihtiyacını karşılayan bir konaklama noktası olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda antik yerleşimde tespit edilen yapılar ve özellikleri şu şekildedir:

Deniz Feneri

Han olarak kullanılan büyük yapının kuzey duvarı üzerinde spiral rampalı alan dikkat çeker. Spiral rampalı bu bölüm, topografik yapı sebebiyle yüksek bir kodda yer almaktadır ve yapının geri kalanından daha yüksek inşa edilmiştir. Yapının inşasında yerel kireç taşı malzemeden büyük kesme blok taşlar kullanılmıştır. Yapıda aynı zamanda yine yerel kireç taşı kullanılarak oluşturulmuş olan rampa bu alanın işlevsel olarak yapının en önemli parçalarından biri olduğunu gösterir. Yapının bu bölümünün yerleşimin sahip olduğu limana ve deniz trafiğine oldukça hakim konumu ayrıca dikkat çeker. Bu bölümün denizden karaya bakıldığında görülebilirliğini arttırmak amacıyla yüksek inşa edildiği anlaşılmaktadır. Spiral rampalı alanının denize olan hakim durumu ve bu alanın yapının geri kalanından izole bir şekilde inşa edilmiş olması burasının deniz feneri olarak işlev gördüğüne işaret eder. Deniz Feneri her ne kadar limanın girişinde yer alıyor olmasa da burada bir liman olduğunu oldukça uzak noktalara kadar belirtebilecek hakim konumu sebebiyle konaklama mekanının bir parçası olarak inşa edilmiştir. Ayrıca deniz feneri han ile birlikte yapılarak inşa maliyetleri azaltılma yoluna gidilmiştir.

Liman Hamamı

Bölgede antik kırsal yerleşimlerde olmayan hamam yapısının Akkale'de karşımıza çıkıyor olması, dikkat çekicidir. Yerleşimde 23.61 x 7.45 metre ölçülerindedir. Hamamı oluşturan mekanlardan ilkinin kuzey güney ve batı bölümlerinde birer apsis vardır. Bu hali ile oda üç yapraklı yonca şeklinde bir plana sahiptir. Bu alanın duvar örgü sisteminde kullanılan pişmiş toprak levhaların varlığını yanı sıra güney duvarının da bir sıra duvar ile desteklenmiş olması bu alandaki ısı kaybını azaltma kaygısından ileri geliyor olmalıdır. Bu sebeple yapının doğusunda yer alan bu odanın hamamın caldariumu (sıcaklık) işlevini üstlendiğini önermek mümkündür. Bu odanın doğusunda yer alan mekan ise dört yapraklı yonca şeklinde bir plana sahiptir. Bu oda, gerek inşasında kullanılan pişmiş toprak levhalar ve küçük kesme bloktaşlar ile oluşturulan yapı tekniği gerekse plansal açıdan caldariumdan sonraki bir mekan olması sebebiyle de hamamın tepidariumu (banyo odası) olarak işlev gösteriyor olmalıdır. Yapının bu odasının hemen güneyinde üstü tonoz ile kapatıldığı duvar izlerinden anlaşılan mekan ise hamamın kazan dairesinin yer aldığı bölüm olmalıdır. Bu alanda büyük kesme blok taşlar kullanılmıştır. Burada, suyu buradaki kazan bölümüne aktarmak amacıyla kullanılan su kanalı bulunmaktadır. Hamamın doğuya doğru devam eden planı içerisinde diğer oda ise dıştan köşeli içten ise apsidal bir plana sahiptir. Yapının bu odasında küçük kesme taşların ve opus caementicum tekniğinde bir dolgunun kullanıldığı görülür. Bu odanın frigidarium (soğukluk) işlevini üstlendiği anlaşılır. Doğuya doğru devam edildiğinde, küçük kesme blok taşlar ile inşa edilmiş ve kuzey duvar üzerinde dıştan yarım daire şeklinde bir odaya sahip bir başka odanın var olduğuna görülür. Bu bölümün bir apoditerium (hamama giriş bölümü) olarak kullanıldığı anlaşılır.

Kubbeli Anıt Mezar

Yapı yerel kireç taşı kullanılarak oluşturulmuştur. Yapının alt katlarında düzgün kesilmiş büyük kesme blok taşlar kullanılmıştır. Üst katlarda ise küçük kesme blok taşlar kullanılmış böylelikle yapının üst katlarındaki ağırlık hafifletilmiştir. Aynı amaçla ikinci kattaki tonozlu gömü odalarının tonozlarında bölgede sıklıkla bulunmayan volkanik tüf taşları kullanılmıştı. Bu yapı taşlarının da hafif ve dayanıklı olması sebebiyle tonozlarda kullanılmış olduğu görülmektedir. sebebi Bölgede çok sayıda iki katlı anıt mezar yapısı varken Akkale'de ilk defa üç katlı mezar yapısının bulunması Akkale'nin bölge içerisindeki önemini ortaya koyarken; limana gelen gemiler tarafından dikkat çekici nitelikte bir anıt mezar yapma kaygısı ile sembolik önemi olduğuna da dikkat çeker. Bu kubbeli anıt mezar 9.93 x 10.63 metre ölçüleri ile kareye yakın bir plan göstermektedir. İlk katta her köşede birer oda yer almaktadır. Mezar anıtının bu katı kubbeli bir üst örtüye sahiptir. Kubbe ikinci katın merkezine kadar yükselir ve opus caementium tekniğinde yapılmış bir dolgu ile desteklenir. Kubbeyi taşıyan ayaklar korinth sütun başlıkları ile dekore edilmişlerdir. Mezarın ikinci katı da birinci katta olduğu gibi kare bir plan gösterir. Bu katının merkezi birinci katta bulunan kubbenin yer aldığı alan ile kesişmektedir. Merkezinin dışında kalan bölüm ise tonozlu ve birbiri ile bağlantılı bir koridor şeklinde yapıyı çepeçevre dolanır. Yaptığımız çalışmalar sırasında yapının üçüncü bir katı olduğunu tespit etmek mümkün olmuştur. Kubbeli anıt mezarın ikinci katının üst kısmında tespit ettiğimiz duvar izleri ve opus sectile döşemeye ait kalıntılar bu görüşü destekler niteliktedir. Zeminde yer alan opus sectile döşemeye ait izler ise bu alanın tek bir odadan oluştuğu birinci katta olduğu gibi köşelerde odalara yer verilmediğini gösterir. Yapını bir aile mezarı olarak inşa ettirildiği de çok sayıda gömü alanının bulunmasından anlaşılabilmektedir. Özellikle üçüncü katta yer alan gömü odasının kaliteli bir zemin döşemesine sahip olması burasının statü olarak daha üst seviyede bulunan bir aile bireyi için yaptırılmış olabileceğini düşündürmektedir.

Han/Konaklama Mekanı

Yerleşimin merkezinde, görkemli mimarisi ile dikkat çeken yapı kompleksi bulunmaktadır. Yapının genelinde büyük kesme blok taşların kullanıldığı görülmektedir ve bu yapı taşlarının işçilikleri oldukça kalitelidir. Söz konusu yapının kuzey cephesindeki balkon konsollarının destek duvarı ise küçük kesme blok taşlar ile oluşturulmuştur. Yapının sahip olduğu özellikler burasının bir konaklama mekanı/han olarak kullanıldığını gösterir. Yapının ana mekanında kuzey duvar üzerindeki yan yana dokuz sıra kemerlerin olması bu alanları birbirinden ayırarak mekanlar oluşturmak amacıyla kullanıldığını gösterir. Orta alandaki tonozlu üst örtünün kuzey duvarda yer alan tonozlu üst örtüye oranla daha geniş olması da bu alanların konaklama amacıyla kullanılmış olduğunu düşündürür. Yapı 38.25 x 33.17 metre ölçülerindedir. Duvarlar 1.40 metre ile 0.70 metre arasında kalınlıklara sahip duvarlar kaliteli işçilikle örülmüştür ve büyük kesme blok taşlarla oluşturulmuştur. Yapının üç girişi bulunur. Bunlardan ikisi güney cepheden doğu ve batı köşelerde bulunan tonozlu bölümdedir. Bu tonozlu bölümlerin duvar tekniklerindeki farklılıklar, bunların yapıya sonraki bir evrede eklendiğine işaret eder.

Antik Cadde

Yerleşim içerisinde yapıların bağlantılarını sağlayan bir sokak sisteminin varlığı tespit edilmiştir. Antik caddenin oluşmasına olanak sağlayan batı bölümdeki duvarın inşasında yerel kireç taşı malzemeden küçük kesme blok taşlar kullanılmıştır. Hamamın ve hanın doğu avlu duvarı ile büyük sarnıcın batı duvarı bir cadde oluşturur. Bununla birlikte cadde içerisindeki aediculalı nişin de bir çeşme olarak kullanıldığı görülmektedir. Çeşmenin inşasında da küçük kesme blok taşları ile büyük kesme taşların bir arada kullanıldığı görülmektedir.

Sarnıçlar

Yerleşimde iki sarnıç bulunmaktadır. Söz konusu iki sarnıç yerleşime içme suyu sağlıyor olmasının yanı sıra hamamın ihtiyaç duyduğu suyun da buradan temin edildiği anlaşılır. Bununla birlikte her iki sarnıcın yanında bir rezervuar alanı bulunmaktadır. Bu bölüm suyun hamamın kazan dairesi bölümüne ulaşmasını sağlamak amacıyla ihtiyaç duyduğu tazyik ve ivmeyi kazandırmak amacıyla kullanılıyor olmalıdır. Sarnıç 1 kubbeli mezar anıtının hemen önündedir ve 23.55 x 8.96 metre ölçüleri ile dikdörtgen bir plana sahiptir. Yapının inşasında düzgün kesilmiş blok taşlar kullanılmıştır. Sarnıç birbirine kanallar ile bağlanmış iki tonoz örtülü bölümden oluşur. Yapının duvarları sızdırmazlığı sağlamak amacıyla sıvalıdır. Sarnıcın güneyinde yer alan hazne, su kanalları ve su kemerleri ile yerleşime suyun ilk ulaştırıldığı alan olmalıdır. Buradan sarnıcın kuzeyindeki diğer hazneye ve bu sarnıcın hemen güneyinde yer alan diğer büyük sarnıca su aktarımı yapılmasını sağlayan kanallar vardır.

Sarnıç 2 ise Sarnıç 1 ile su kanalları ile bağlantılıdır ve yerleşimdeki Büyük Sarnıçtır. Bu sarnıç 33.35 x 20.08 metre ölçüleri ile büyük boyutludur ve dikdörtgen bir plana sahiptir. Yapının inşasında anakaya ve büyük kesme blok taşlar birlikte kullanılmıştır. Yapının kuzey duvarının büyük çoğunluğu anakaya kullanılarak şekillendirilmiş bir kısmı büyük kesme blok taşlar ile tamamlanmıştır. Yapının diğer duvarları ise yerel kireç taşı malzemeden büyük ve düzgün kesilmiş blok taşlar ile oluşturulmuşlardır. Yapının içerisinde iki sıra halinde doğu batı doğrultusunda uzanan altışar ayak ve bunların üzerindeki kemerler, doğu batı doğrultusunda uzanan içten tonozlu dıştan düz üst yapıyı taşımak amacıyla kullanılmıştır. Yapının kuzey ve doğu duvarı sarnıcın içerisindeki suyun basıncına dayanabilmesi amacıyla ikinci bir sıra duvar ve payandalar ile desteklenmiştir. Yapının batı cephesinde güney duvar ile kesişen alanda sarnıcın içerisine erişim sağlayan bir merdiven bulunur.

Liman – Çekek Yeri

Akkale yerleşiminin sahip olduğu en önemli yapılardan biri yerleşime yaklaşık 600-700 metre mesafedeki liman ve gemi çekek yerlerdir. S. Eyice'nin aktardıklarından burasının küçük bir liman olduğu ve ancak iki geminin sığabileceği ölçülere sahip olduğu öğrenilebilmektedir. Liman ve çekek yerinin günümüzde Marina inşaatı sırasında tahrip edildiği bilinmektedir. Liman hakkında günümüze herhangi bir bilgi ulaşmamış olsa da çekek yerlerinin yerel kireç taşı kullanılarak şekillendirildiği önceki dönem yayınlarından elde edilen fotoğraflardan bilinmektedir.

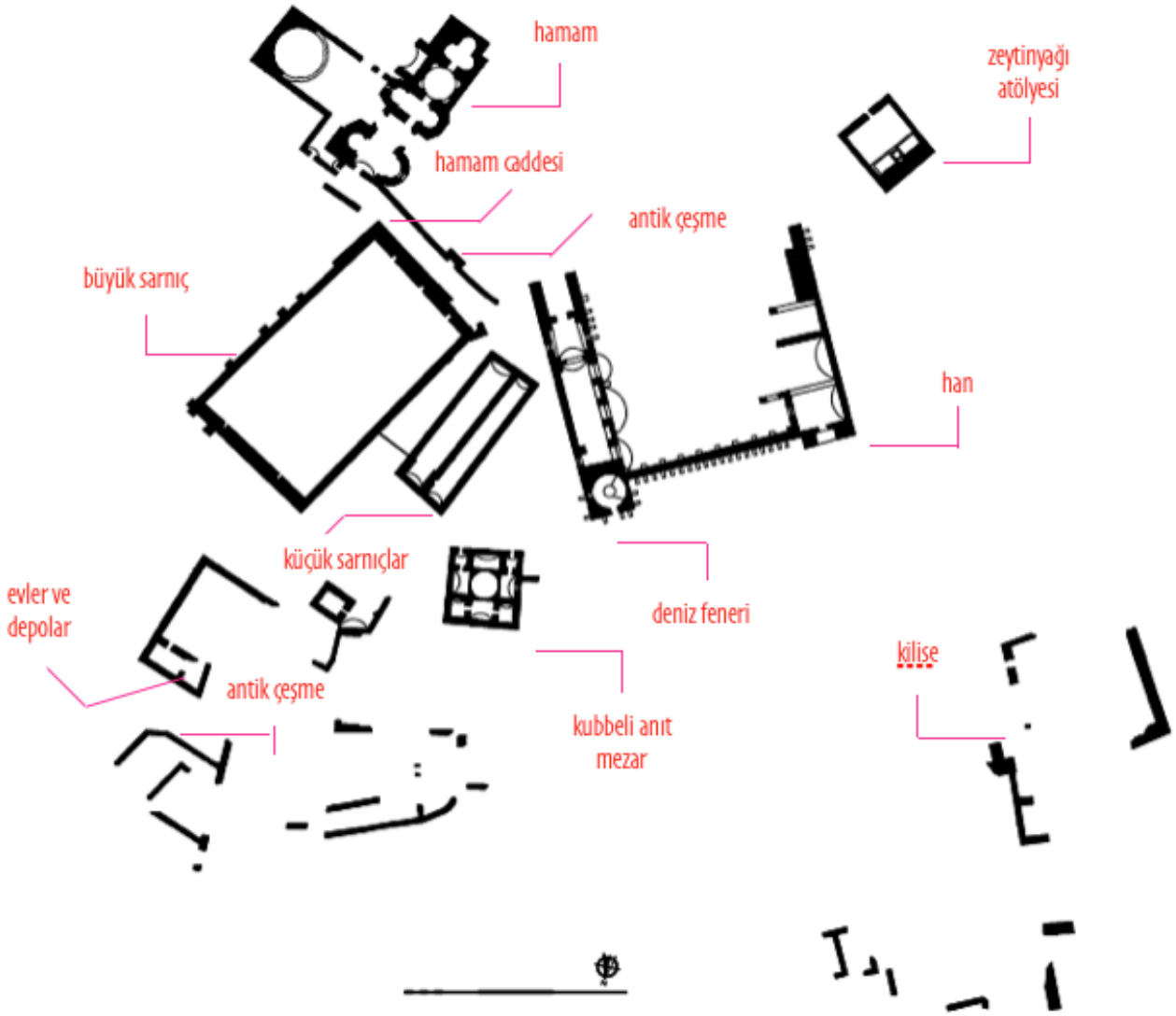
Zeytinyağı Üretim Donanımları

Yerleşimin kuzey bölümünde bir zeytinyağı atölyesi tespit edilmiştir. Söz konusu yapıların inşasında yerel kireç taşı malzemeden büyük ve küçük kesme blok taşlar kullanıldığı görülmektedir. Bu yapının içersinde çift ezme düzlemli anakayaya oyulmuş baskı kollu pres yeralmaktadır. Bu üretim donanımlarının Geç Antik Dönemde yoğun kullanıldıkları bilinmektedir.

2.3. Belgeleme Çalışmaları

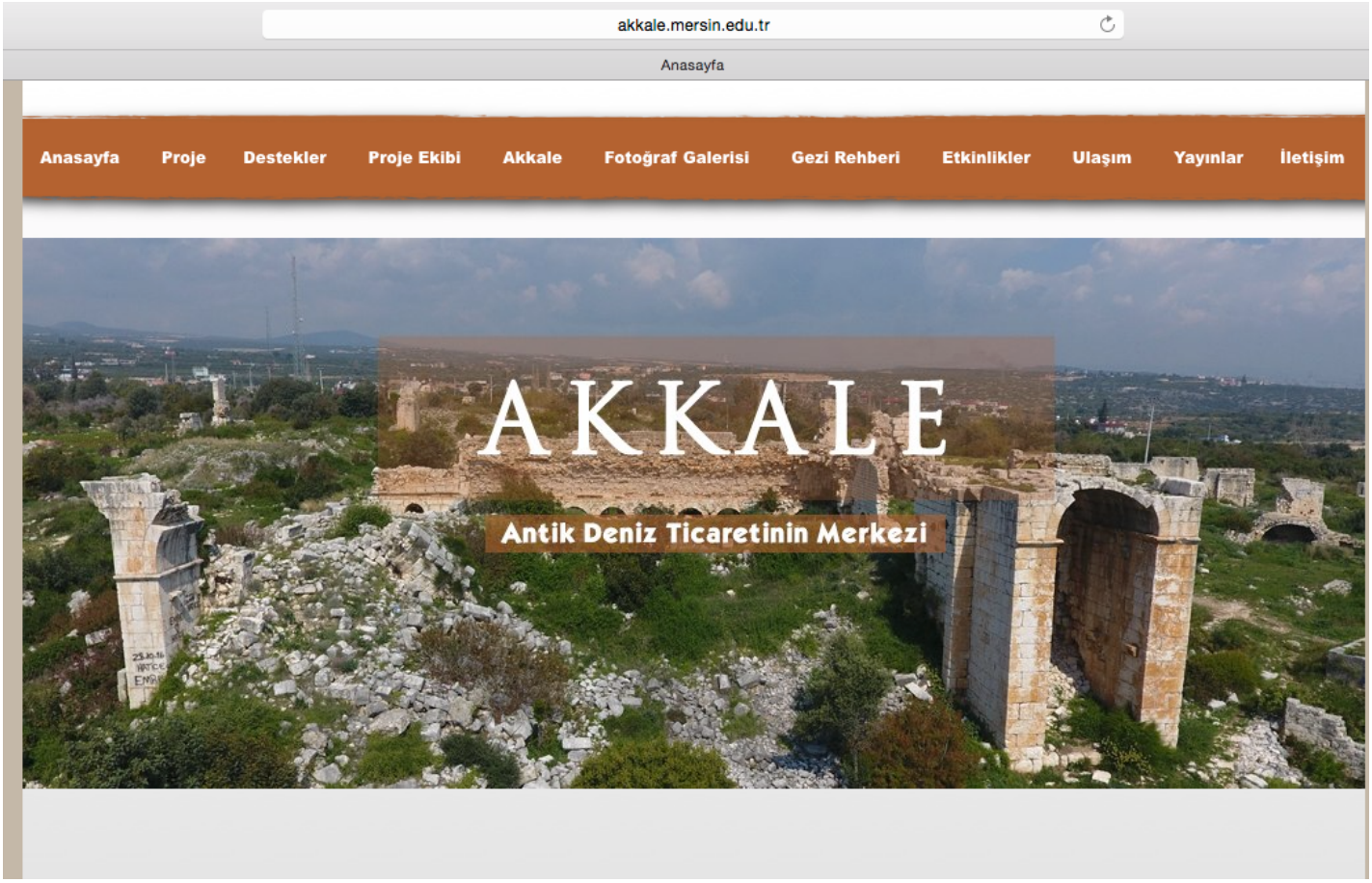
Gerçekleştirilen temizlik ve tespit çalışmaları sonucu ortaya çıkan yapılar kayıt altına alınmıştır. Böylece, gerçekleştirilmesi hedeflenen arkeolojik karakter bölgelerinin tanımlanması ve detaylı koruma-planlama stratejilerinin geliştirilmesi çalışmaları için birincil ve ikincil arkeolojik veriler derlenmiştir. Bu kapsamda öncelikli olarak fotografik belgelemeler gerçekleştirilmiş ve antik yerleşimin hava fotografları çekilmiştir. Antik yerleşim planına ilişkin haritalama çalışmaları Antik yerleşim planına ilişkin haritalama çalışmaları da gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, total station kullanılarak alanın haritaları ve planları çıkarılmış ve mimari çizim yöntemleri kullanılarak kayda geçirilen arkeolojik buluntularla ilgili veriler bilgisayarlarda işlenerek mimari çizim haline getirilmiştir. Bilgilerin coğrafi konumlandırması (GPS) yapılarak güncel halihazır haritalara işlenmesi Çalışmalar kapsamında alanın halihazır haritaları temin edilmiş ve alanda bulunan yapıların coğrafi konumlandırmaları yapılarak bu koordinatlar halihazır haritalar üzerine yerleştirilmiştir. Bu kapsamda yapılan tespitler ışığında alt-bölgeler, ilgili koordinatları ve istasyon noktaları belirlenmiştir. Alandaki arkeolojik bulgular, 1/25,000 ölçekli paftalar ve hava fotoğraflarına göre kalıntıların genel konumlarının belirlenerek, buluntuların konumları ve işlevlerinin arazinin eğimine göre belirlenmesi çalışmaları yapılmıştır.

Total station kullanılarak oluşturulan alanın harita ve planı

2.4. Görünürlük Faaliyetleri

Tanıtım ve görünürlük faliyetleri kapsamında Akkale'de gerçekleştirilen çalışmaların ve proje içeriğinin anlatıldığı bir web sayfası hazırlanmıştır. Web sayfası http://akkale.mersin.edu.tr adresinden yayına başlamıştır.

3.ÇEVRE DÜZENLEME PROJESİ & BÜYÜK SARNIÇ RÖLÖVE-RESTİTÜSYON-RESTORASYON ÇALIŞMALARI RAPORU

Doç.Dr. Nida NAYCI

Bu çalışma; "Akkale (Erdemli) Arkeolojik Sit Alanları Bütünleştirme, Koruma Ve Sunumu Fizibilite Araştırması" kapsamında Çukurova Kalkınma Ajansı ile Mersin Üniversitesi arasında imzalanan protokol çerçevesinde Akkale Örenyeri Çevre Düzenleme Çalışmaları ve örenyerinde bulunan Büyük Sarnıç yapısında ilişkin Rölöve-Restitusyon-Restorasyon projelerinin hazırlanmasına yönelik araştırma sonuçlarını içermektedir.

Akkale Örenyeri
Çevre Düzenleme Projesi

Proje Yürütücüsü:
Doç.Dr. Nida NAYCI (Rest.Uzm. Mimar)
Doç.Dr. Ümit Aydınoğlu (Arkeolog)
Yrd.Doç.Dr. Yasemin Sarıkaya Levent (Şehir Plancısı)
Proje Ekibi:
Dr. Ahmet Mörel (Arkeolog)
Okan Özdemir (Arkeolog)
H.Gökçe Türkoğlu (Mimar)
Vejda Arslan (Restoratör)
Selin Uğuz (Mimar)
Danışmanlar:
Songül Ceylan Bala (Sanat Tarihçi)

Büyük Sarnıç Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Projesi

Proje Yürütücüsü :
Doç.Dr. Nida NAYCI (Rest.Uzm. Mimar)
Doç.Dr. Ümit Aydınoğlu (Arkeolog)
Proje Ekibi:
Dr. Ahmet Mörel (Arkeolog)
H.Gökçe Türkoğlu (Mimar)
Vejda Arslan (Restoratör)
Ölçüm:
Dr. Ahmet Mörel, H.Gökçe Türkoğlu, Vejda Arslan, Okan Özdemir
Danışmanlar:
Prof.Dr. Donato Abruzzese (İnş. Müh.)
Laboratuvar Analizleri:
İstanbul Merkez Restorasyon Laboratuvarı

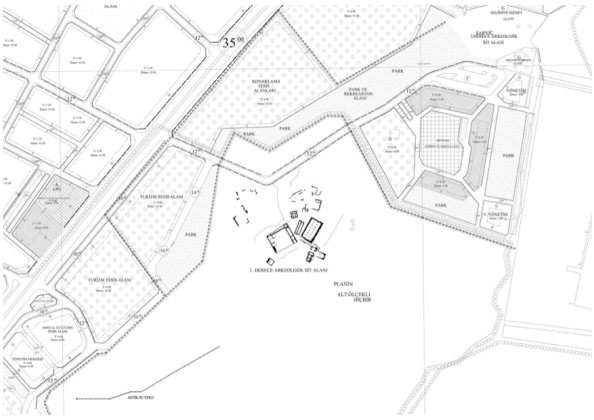
3.1. BÜYÜK SARNIÇ RÖLÖVE-RESTİTÜSYON-RESTORASYON PROJESİ

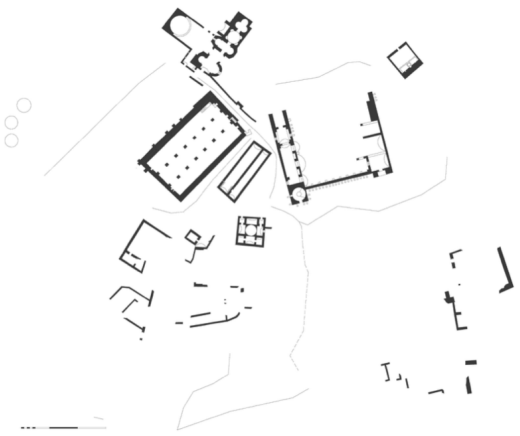
A. RÖLÖVE-BELGELEME ÇALIŞMALARI

Büyük Sarnıç yapısı Mersin İli Erdemli İlçesi Kumkuyu Mahallesi'nde yer alan Akkale Örenyeri içerisinde konumlanmıştır. Tek katlı olarak inşa edilmiş yapıya ilişkin belgeleme-rölöve çalışmaları kapsamında öncelik yapının yakın çevresie ilişkin Mersin Müzesi tarafından bitki temizliği ve araştırma kazısı gerçekleştirilmiş; elde edilen son güncel durum üzerinden yapının belgeleme çalışmalarına geçilmiştir.

Yöntem:

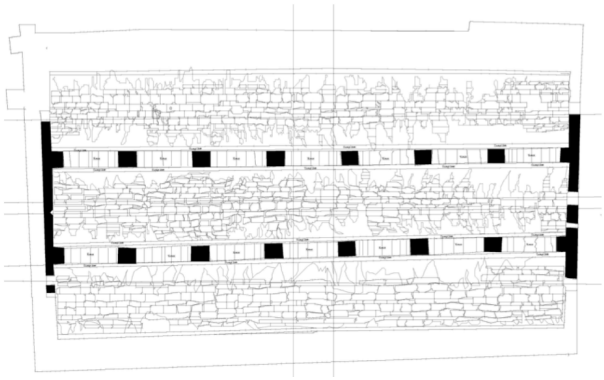
Belgeleme çalışmaları kapsamında; Total Station optik ölçüm aleti ile yapının plan, çatı planı, tavan planı, cephe ve kesitlerine yeteri kadar veri sağlayacak sayıda noktanın X,Y,Z koordinatları elde edilmiştir. Elde edilen sayısal veriler koordinat bilgileri ile birlikte dxf. uzantılı dosya olarak Autocad çizim programına aktarılmıştır. Yapının sayısal ve ölçülü belgelemesinin ardından yukarıda bahsedilen farklı kot ve düzlemlerdeki çizimlere altlık oluşturacak şekilde fotografik belgelemesi yapılmıştır. Yüksek çözünürlükte çekilen fotoğraflar rektifiye yazılım programı aracılığı ile rektifiye edilerek sayısallaştırılmış ve aynı Autocad çizim programına aktarılmıştır. Saha çalışmalarının ardından ofis çalışmaları ile belgeleme sırasında elde edilen sayısal ve görsel veriler Autocad programında bir araya getirilerek yapıya ilişkin ölçülü rölöve çizimleri elde edilmiştir. Söz konusu rektifiye edilmiş görseller yapıdaki malzeme kullanımı ve bozulmaların belgelenmesinde kullanılmıştır. Böylece yapının belgeleme-rölöve çalışmaları ayrıntılı olarak tamamlanmış; 1 adet plan, 1 adet tavan planı, 1 adet çatı planı, 4 adet görünüş ve 6 adet kesit çizimi üretilmiştir. Belgeleme çalışmaları kapsamında; Total Station optik ölçüm aleti ile yapının plan, çatı planı, tavan planı, cephe ve kesitlerine yeteri kadar veri sağlayacak sayıda noktanın X,Y,Z koordinatları elde edilmiştir. Elde edilen sayısal veriler koordinat bilgileri ile birlikte dxf. uzantılı dosya olarak Autocad çizim programına aktarılmıştır. Yapının sayısal ve ölçülü belgelemesinin ardından yukarıda bahsedilen farklı kot ve düzlemlerdeki çizimlere altlık oluşturacak şekilde fotografik belgelemesi yapılmıştır. Yüksek çözünürlükte çekilen fotoğraflar rektifiye yazılım programı aracılığı ile rektifiye edilerek sayısallaştırılmış ve aynı Autocad çizim programına aktarılmıştır. Saha çalışmalarının ardından ofis çalışmaları ile belgeleme sırasında elde edilen sayısal ve görsel veriler Autocad programında bir araya getirilerek yapıya ilişkin ölçülü rölöve çizimleri elde edilmiştir.

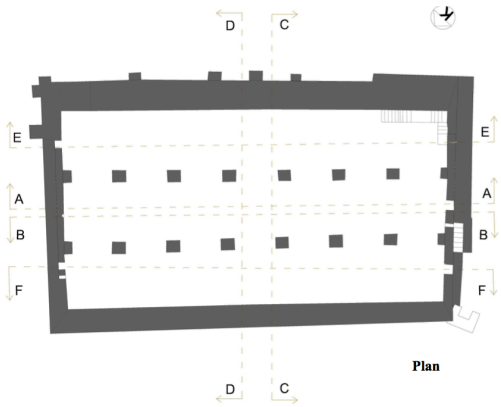

1. PLAN

21.53 x 36.40 m. ölçülerinde dikdörtgen planlıdır. Yapı iç bölümünde yan yana iki sıra halinde 8'er ayakla iki nefe bölünmüştür. Güney nef 32.05 x 4.89, orta nef 31.07 x 4.49 kuzey nef ise 31.03 x 4.51 m. ölçülerindedir. Bu nefleri oluşturan ayaklardan doğu ve batı cephelerde bulunanlar yarım ayak şeklinde duvara gömülü şekildedir. Bütün ayaklar üst yapıdaki tonozları taşımak üzere 3.35 ile 3.45 metre açıklığında ve 1.60 metre yüksekliğinde yerel kireç taşından düzgün kesilmiş kaliteli işçilikli yapı taşları ile kemerler oluşturulmuştur. Doğu cepheden başlayarak sırasıyla, güney nefi oluşturan ayaklar, ilk yarım ayak (1.06 x0.76 m.) 4.13 m. yüksekliğinde, 2.ayak (1.15 x 0.90 m.); 4.02 m. yüksekliğinde, 3.ayak (1.05 x 1.15 m.) 4.01 metre yüksekliğinde, 4.ayak (1.01 x 1.15 m.) 4.12 m. yüksekliğinde, 5.ayak (1.02 x 1.15 m.) 4.20 m. yüksekliğinde, 6.ayak (1.05 x 1.15 m.) 4.26 m. yüksekliğinde, 7.ayak (1.05 x 1.15 m.) 4.38 m. yüksekliğinde 8. ve son yarım ayak (0.93 x 0.61 m.) 4.40 m. yüksekliğindedir.Doğu cepheden başlayarak sırasıyla, kuzey nefi oluşturan ayaklar, ilk yarım ayak (1.06 x 0.65 m). 4.73 m. yüksekliğinde, ikinci ayak (1.00 x 1.15 m.) 4.82 m. yüksekliğinde, üçüncü ayak (1.05 x 1.15 m.) 4.71 m., dördüncü ayak (1.05 x 1.15 m.) 4.47 m., beşinci ayak (1.04 x 1.15 m.) 4.30 m. yüksekliğinde, altıncı ayak (1.05 x 1.15 m.) 4.30 m. yüksekliğinde, yedinci ayak (1.05 x 1.15 m.) 4.28 m. yüksekliğinde; ve sekizinci ve son yarım ayak (0.91 x 0.58 m.) 4.36 m. yüksekliğindedir.

Plan

2. DIŞ CEPHELER

Kuzey Cephe

Yapının kuzey cephesi topografyanın yapı üzerindeki etkisi sebebiyle diğer bölümlerden daha yüksek bir kotta yer almaktadır. 32.58 m. uzunluğunda ve 2.06 m. yüksekliğindeki cephenin günümüz toprak dolgusu sebebiyle üst bölümdeki taşların görülebilirliği doğudan batıya doğru azalmaktadır. Doğu bölümde 4-5 sıra taş sırası görülebilirken batı bölümde taşların görülebilirliği 3-2 sıraya kadar düşmektedir. Bu taşlar yerel kireç taşı kullanılarak düzgün kesilmiş büyük bloklardan oluşmaktadır. Bu cephede yapıya ulaşım sağlayan herhangi bir kapı ya da pencere açıklığı bulunmamaktadır.

KUZEY CEPHESİ

Batı Cephe

Yapının dış batı cephesi kot farklarının açıkça hissedildiği bir diğer cephedir. 18.88 metre genişliğinde ve 5.03 metre yüksekliğindeki bu cephede kuzeyden güneye doğru gidildikçe kot farkı artmaktadır. Bu cephede de yapının genelinde izlenen yerel kireç taşı düzgün kesilmiş bloklar kullanılmıştır. Kuzeyde 3, orta bölümde 6 ve güney bölümde 4 sıra taş ile örülmüştür. Kuzey bölümde yer alan basamaklar ile yapının iç kontrollerinin yapıldığı pencerelere ve yürüme platformu olarak kullanılan 1.45 metre genişliğindeki ve 14.61 metre uzunluğundaki bölüme ulaşılır. Yürüme platformunu oluşturan duvar örgüsü yer yer değişen sayıda 5-6 sıra taştan oluşmaktadır. Aynı zamanda bu cephede çatıdan da söz konusu yürüme düzlemine ulaşımı sağlayan 0.78 metre genişliğindeki 6 sıra merdiven basamağı yer yer iyi korunmuş şekilde durmaktadır. Yapının batı cephesinde 3 pencere açıklığı bulunur. Bunlardan kuzey cepheye yakın olanı 0.75 metre genişliğinde ve 1.25 metre yüksekliğindedir. Pencere söveleri ve lentosu düzgün kesilmiş tek parça yerel kireç taşı kullanılarak şekillendirilmiştir. Orta bölümde yer alan pencere açıklığı ise 0.92 metre genişliğinde ve 1.52 metre yüksekliğindedir; söveleri ve lentosu düzgün kesilmiş tek parça yerel kireç taşı kullanılarak şekillendirilmiştir. Güney cepheye yakın olan pencere açıklığı 0.77 metre genişliğinde ve 1.33 metre yüksekliğindedir. Pencere söveleri düzgün kesilmiş iki parça, lentosu ise yine düzgün kesilmiş tek parça yerel kireç taşı kullanılarak şekillendirilmiştir.

Güney Cephe

Yapının güney cephesi 33.96 m. genişliğinde ve 5.73 m. yüksekliğindedir. Bu cephede yer yer değişen sayıda 10-11 sıra halinde yerel kireç taşı düzgün kesilmiş bloklar kullanılmıştır. Batı bölümde batı cephenin dışında kullanılan yürüme platfromu 7.98 metre boyunca 0.60 metre genişliğinde devam etmektedir. Bu cephe kuzey cephedekinin aksine anakaya yükselti kullanılmadan tamamen duvar örgüsü ile oluşturulduğu için suyun basıncını dengelemek adına 5 adet payandaya yer verilmiştir. Bu payandalar da yine yerel kireç taşından düzgün kesilmiş bloklar ile oluşturulmuştur. Bunlardan sırasıyla batıdan doğuya doğru ilk payanda 0.75 x 1.00 m. ölçülerinde ve 3.49 m. yüksekliğinde, 2.payanda 0.73 x 1.01 m. ölçülerinde ve 4.4 m. yüksekliğinde, 3.payanda 0.82 x 1.13 m. ölçülerinde ve 3.87 m. yüksekliğinde, 4.payanda 0.86 x 1.13 m. ölçülerinde ve 4.55 m. yüksekliğinde, 5. ve son payanda ise 0.53 x 0.93 m. ölçülerinde ve 3.13 m. yüksekliğindedir.

GUNEY CEPHESİ

Doğu Cephe

Yapının doğu cephesi 20.55 metre genişliğinde ve 5.05 metre yüksekliğindedir. Bu cephe yer yer değişen sayıda 9-10 sıra halinde yerel kireç taşı düzgün kesilmiş bloklar kullanılmıştır. Güney dış cephede olduğu gibi tamamen duvar örgüsü ile inşa edildiğinden suyun basıncını dengelemek adına 3 adet payandaya yer verilmiştir. Bu payandalar da yine yerel kireç taşından düzgün kesilmiş bloklar ile oluşturulmuştur. Bunlar sırasıyla güneyden kuzeye doğru ilk payanda 0.67 x 1.05 m. ölçülerinde ve 2.79 m. yüksekliğindedir ve söz konusu payanda güney cephede yer alan ilk payanda ile birleşmekte ve plan üzerinde bir "L" formu oluşturmaktadır.

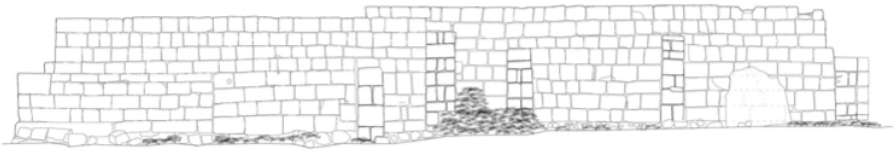
İkinci payanda 1.15 x 1.10 m. ölçülerinde ve 2.89 m. yüksekliğinde, üçüncü payanda 1.18 x 1.07 m. ölçülerinde ve 1.91 m. yüksekliğindedir. Yapının bu cephesinde korunmuş 2 pencere açıklığı bulunur. Bunlardan kuzey cepheye yakın olanı 0.62 m. genişliğinde ve 1.07 m. yüksekliğindedir. Pencere söveleri ve lentosu düzgün kesilmiş tek parça yerel kireç taşı kullanılarak şekillendirilmiştir. Güney cepheye yakın olan pencere açıklığı 0.53 m. genişliğinde ve 1.03 m. yüksekliğindedir. Pencere söveleri ve lentosu düzgün kesilmiş tek parça yerel kireç taşı kullanılarak şekillendirilmiştir. Cephenin Orta bölümü ise 5.63 m. genişliğinde ve alt kottan 2.65 m. sonrasına tahribat görmüştür. Bu alanda yapının çatısını taşımak üzere kullanılan orta bölümdeki tonoz izlenebilmektedir.

DOĞU CEPHESİ

KUZEY CEPHESİ

GÜNEY CEPHESİ

DOĞU CEPHESİ

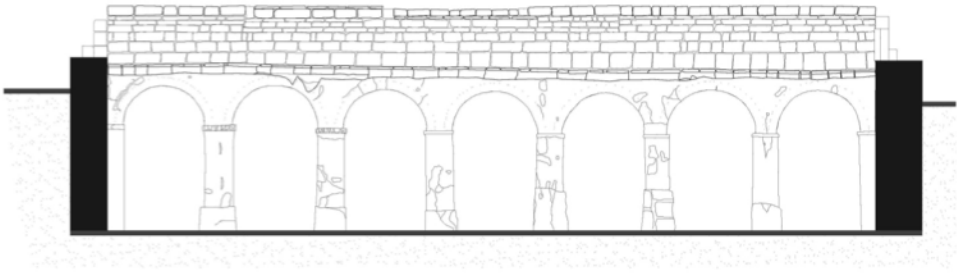

3. İÇ CEPHELER

Kuzey İç Cephe

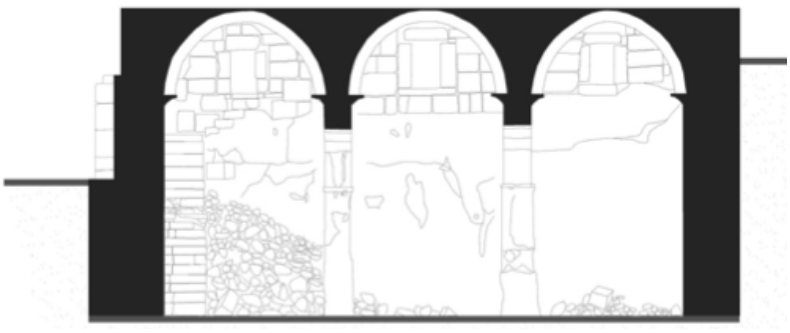
Yapının bu cephesi 31.36 m. genişliğinde ve 9.55 m. yüksekliğindedir. Yapının iç kuzey cephesi 6.26 m.e koTuna kadar anakaya zemine oturtulmuştur. Bu cephede anakaya zemin çoğunlukla sıvalıdır. Anakayanın bittiği 6.69 m. seviyesinden sonra ise yapının genelinde kullanılan yerel kireç taşı düzgün kesilmiş bloklar 8 sıra halinde yükselmektedir. Cephenin üst bölümlerindeki yapı taşlarının ilk sırası dışa profilli bir sıra taş yer almaktadır. Bunun üzerine yer alan yapı taşları sıralar doğudan batıya doğu 7-8 sıra halinde değişen sayılarda yerel kireç taşı düzgün kesilmiş bloklar ile devam etmektedir. Bu taşların bulunduğu bölümde 7.70 m. seviyede ve 0.40 x 0.33 m. ölçülerinde bir su kanalı açıklığı bulunmaktadır. Bu su kanalı yine kanallar ile yandaki küçük sarnıçtan gelen suyun sarnıca ulaştığı bölümdür. İç kuzey cephenin doğu bölümünde anakayanın alçaldığı ve yer yer zemin seviyesine kadar indiği görülmüştür. Bu seviyede de sıra 3 sıra halinde toplamda 10 taştan oluşan yerel kireç taşı malzeme kullanılarak düzgün kesilmiş bloklar ile bir destek duvarı örülmüştür.

Batı İç Cephe

AA KESİTİ

Yapının bu cephesi 6.35 m. seviyesine kadar yer yer anakaya, yer yer de yerel kireç taşından düzensiz taşlardan dolgu ile şekillendirilmiştir ve tamamı sıvalıdır. Bu seviyeden sonra 3.28 m. yüksekliğindeki bölüm ise değişen sayı, işçilik ve boyutta yerel kireç taşı malzeme ile şekillendirilmiştir. Bu cephede 3 pencere açıklığı bulunur (Bu pencere açıklıklarına ilişkin boyutsal veriler söz konusu cephenin dış cephe tanımlamalarında ayrıntıları ile değerlendirilmiştir). Güney cepheye yakın olan pencere açıklığının bulunduğu alan aynı zamanda yapının içerisine erişimi sağlayan merdivenlere sahiptir. Buradaki merdivenler kapı eşiğinden başlayarak önce güney yönünde 0.78 m.genişliğinde dört sıra basamak düzgün kesilmiş tek parça yerel kireç taşı kullanılarak şekillendirilmiştir. Doğu yönünde ise 0.92 m. genişliğinde ve 0.30 – 0.36 m. yüksekliğinde 19 sıra basamaktan oluşmaktadır. Bu basamaklardan 5-9 sıradaki basamaklar yoğun tahribata uğramışlardır. 9-19 sıradaki basamaklarda ise yer yer kırılma ve çatlamalar görülebilmektedir. Bu cephede orta bölümde kuzey cepheden 6.08 m. güney cepheden 10.12 m. mesafede ve zeminden 2.69 m. yükseklikte deformasyona uğramış şekilde 0.26 m. çapında bir su kanalı bulunmaktadır. Bu su kanalı çeşme ve hamam yapılarına suyun aktarılması amacıyla kullanılıyor olmalıdır.

Güney İç Cephe

Bu cephe 32.01 m. genişliğinde ve 9.54 m. yüksekliğindedir. Bu cephenin 6.26 m. yüksekliğe kadar olan bölümü yerel kireç taşından düzensiz taşlardan dolgu ile oluşturulmuştur ve bu bölümün tamamı sıvalıdır. Özellikle bu cephenin orta ve doğu bölümlerinde bölümünde oluşan deformasyon ve çökmeler dikkat çekicidir. Zaman içerisinde nem ve akıntıların oluşturduğu yeşil, kırmızı ve sarı izlerin yanı sıra kireç birikmeleri de sıva üzerinde görülebilmektedir. Yapının 6.26 m. yüksekliğinden sonrası ise yerel kireç taşından düzgün kesilmiş yapı taşları ile örülmüştür.

Bu taşların oluşturduğu ilk sıra dışa doğru profillendirilmiştir. Bu profilli sıra batıdan 15.09 m. ve doğudan 16.05 m. mesafede oluşan kot farkı sebebiyle üst üste binmekte ve düzgün bir sıra oluşturmamaktadır. Bunun hemen üzerinde ise 7 sıra halinde sıralar boyunca değişen sayıda, farklı boyut ve işçiliğe sahip yapı taşları kullanılmıştır. Bu cephedeki yapı taşları da profilli yapı taşlarında olduğu gibi kod farkı sebebiyle aynı sıraları takip etmemektedir. Söz konusu cephede doğu yönünde ise 0.92 m. genişliğinde ve 0.30 – 0.36 m. yüksekliğinde 19 sıra basamaktan yapının içine ulaşımı sağlamak amacıyla kullanılmaktadır.

Doğu İç Cephe

Yapının bu cephesi 6.71 m. seviyesine kadar yer yer anakaya yer yer de yerel kireç taşından düzensiz taşlardan dolgu ile şekillendirilmiştir ve bu seviyeye kadar tamamı sıvalıdır. Bu seviyeden sonra 2.86 m. yüksekliğindeki bölüm ise değişen sayı, işçilik ve boyutta yerel kireç taşı malzeme ile şekillendirilmiştir. Bu cephede 3 pencere açıklığı bulunur (Bu pencere açıklıklarına ilişkin boyutsal veriler söz konusu cephenin dış cephe tanımlamalarında ayrıntıları ile değerlendirilmiştir). Cephenin orta bölümünde kuzey cepheden 7.55 m. güney cepheden 6.87 m. mesafede ve zeminden 1.15 m. yükseklikte deformasyona uğramış ve yerel kireç taşından düzgün kesilmiş blok taşlar ile örülmüş bir alan bulunmaktadır.

Söz konusu cephede kuzey duvardan 2.92 m. mesafede ve 5.97 m. yükseklikte 0.41 x 0.47 m. ölçülerinde bir su kanalı bulunmaktadır. Bu su kanalı sarnıca suyun su kanalları ile ulaştırıldığı bölümdür. Cephenin anakaya alanlarında sıvalı bölümlerde yer yer bozulmalar ve dökülmeler bulunmaktadır. Aynı zamanda zaman içerisinde nem ve akıntıların oluşturduğu yeşil, kırmızı ve sarı izlerin yanı sıra kireç birikmeleri de sıva ve taşlar üzerinde görülebilmektedir.

4.ÇATI

20.19 x 33.76 m. ölçülerinde yerel kireç taşı malzemeden düzgün kesilmiş yaklaşık 0.15 m. kalınlığında 0.41 x 0.80 m. ölçülerinde yer yer değişen ölçülerde kaplama taşları ile düz bir zemin şeklinde oluşturulmuştur. Bu düz zemin ile yapının iç bölümündeki tonozlar arasında yaklaşık 0.10 – 0.15 m. kalınlığında harç dolgulu bulunmaktadır.

Yapının iç planındaki her nef üzerinde dörder tane olmak üzere yağmur suyu toplama açıklıkları bulunmaktadır. Bunlar güney nefte doğudan batıya doğru sırasıyla 0.52 x 0.48, 0.55 x 0.88, 0.45 x 0.55, 0.45 x 0.55 m. ölçülerindedir. Orta nefte doğudan batıya doğru sırasıyla 0.45 x 0.55, 0.45 x 0.55, 0.45 x 0.55, 0.61 x 0.51 m. ölçülerindedir. Kuzey nefte doğudan batıya doğru sırasıyla 0.45 x 0.55, 0.45 x 0.55, 0.45 x 0.55, 0.45 x 0.55 m. ölçülerindedir.

B. MALZEME VE YAPIM TEKNİĞİ

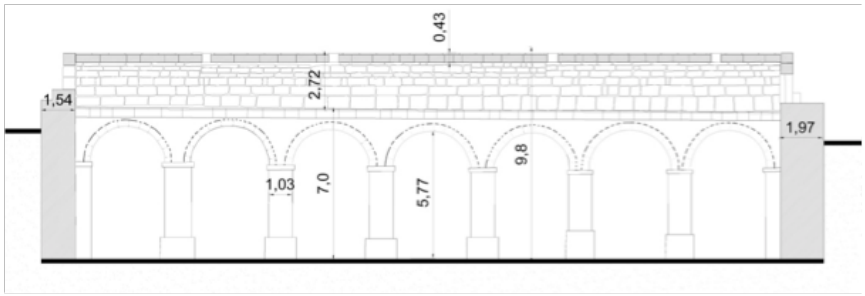
Büyük Sarnıç Akkale Örenyeri içerisinde yapı bütünlüğü korunmuş, sağlam ve iyi durumda olan birincil yapıdır. Bu nedenle yapım tekniği ve malzeme kullanımının yanısıra sarnıç işlevine ait bilgileri oldukça korunmuş şekilde barındırmaktadır.

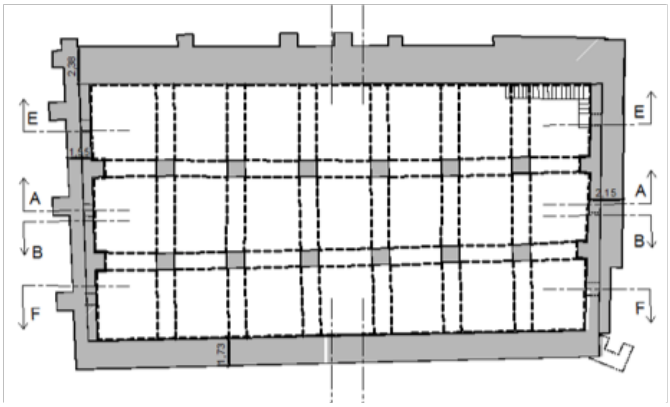
Yapı, kuzeyde ana kayaya oturmuş; güneyde ise tamamen beden duvarları ile desteklenmiştir. Doğu ve batı cephelerinde ise kot farkı ile birlikte kısmen anakayaya oturmaktadır. Dikdörtgen planlı yapının toplam 3 adet olan nefleri doğu-batı yönünde uzanmaktadır ve tonoz ile örtülmüştür. Tonozlar kuzey-güney doğrultulu 3lu kemer sırası üzerinde taşınırken, aynı zamanda kuzey ve güneyde yapının beden duvarlarından desteklenir. Gerek yapının oldukça yüksek oluşu (9,8 m.) gerekse içinde taşıdığı su kütlesinin yaratacağı basınç nedeniyle kalın beden duvarlarına sahiptir. Duvar kalınlıkları, kuzey, doğu ve batı cephelerde 1.50-1.80 m. arasında değişirken; güneyde ikinci bir duvarla desteklenmiş ve toplam kalınlığı 2,4 m. ye çıkmıştır. Batı ve güney cephelerde beden duvarlarına ek olarak payanda ayaklarla destekler verilmiştir.

Doğu-batı doğrultulu uzanan kemer sırası kare planlı ayaklarla taşınmaktadır. Üzengi yüksekliği yaklaşık 4.00 m., tonozları taşıyan kemer yüksekliği (kemer karnından) yaklaşık 1,55 m olmak üzere kemer açıklığının toplam yüksekliği yerden 5,55 m; kemer kalınlığı ile birlikte 5,80 m.dir. Yapının çatısını taşıyan 3lu tonoz sisteminin üzengi başlama hattından yüksekliği 2,75 m.dir. Tonoz kalınlığı yaklaşık 40 cm.lik kılıcına dizilmiş kaba yonu taşlarla örülmüştür. Kemer-tonoz sistemi kısaca aktarılan yapının inşa tekniğine ilişkin ilginç bir ayrıtı tespit edilmiştir. Yapının batısından yaklaşık 16 m.lik mesafede (ki bu yapının ortasına denk gelmektedir) kemer üzengi hatları, yükseklikleri ve tonoz derzleri birbirini hizalamamaktadır. Yapım tekniğinin birebir aynı olması bir inşa dönemi farkı ihtimalini kaldırmakta; yapının doğu ve batıdan başlayarak içeri doğru inşa edildiğini, bir nedenle hizalamada ortaya çıkan inşa hatası ihtimalini olası hale getirmektedir.

Yapıdaki temel yapı taşı kireçtaşı bloklardır. Beden duvarlarında iç cephelerde kaba yonu, dış cephelerde düzgün kesme taş olacak şekilde işlenmiştir. Dış cepheler sıvasız, iç cepheler tonoz başlama hattına kadar sıvalı olmalıydı. Yapı taşları, sıva ve harç malzemelerin petrografik ve fiziksel özelliklerinin laboratuar ortamında tespiti için numune örnekleri alınmıştır.

C. RESTİTÜSYON ÖNERİLERİ

Büyük Sarnıç yapısı oldukça oldukça sağlam ve iyi durumdadır. Aynı zamanda yapıda herhangi bir kapsamlı onarım müdahalesi veya farklı inşa dönemleri tespit edilmemiştir. Bu kapsamda yapıdaki eksik bilgiler yapı içi karşılaştırmalı çalışma ile elde edilebilmektedir:

Yapının plan bütünlüğü korunmuştur; restitüsyon önerisinde plan şeması özellikleri aynen korunmuştur.

Yapının iç ve dış yüksekliklerinde, hacim büyüklüğünde herhangi bir çökme veya değişme bulunmamaktadır . Bu nedenle yapının hacimsel oranları ve yükseklikleri aynen korunmuştur.

Özgün yapıda en çok yok olmuş kısım sarnıcın çatısını kaplayan kaplama taşlarıdır. Kaplama taşlarından çatıda toplam 5-6 adet düzgün kesme taş kaplama taşlarından bulunmuştur. Restitüsyon önerisinde çatının tamamının kaplama taşı ile tümlenmesi önerilmiştir.

Çatıda yok olmuş olan bir diğer yapı elemanı grubu, tonoz ağızlarını ve sırtını kapayan; çatıda çepeçevre dolaşan kesme taş blok sırasıdır. Bu blok sırası aynı zamanda çatı bitiş kotunu belirlemektedir. Bu nedenle restitüsyon önerisinde çatı bitiş blokları en son blok sırasının üst kotu olarak alınmıştır.

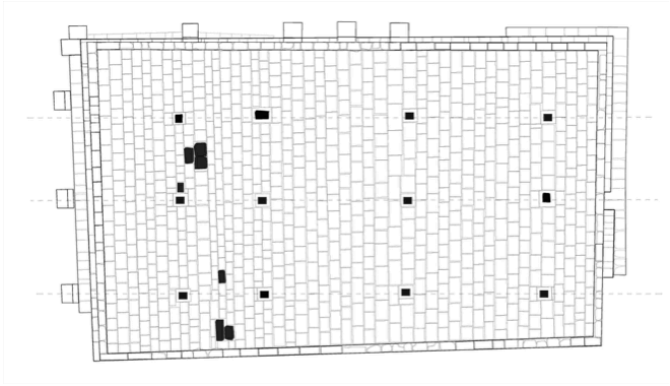
Çatının kaplama taşlarının yok olması ve tonozun harçlı moloz dolgusunun ortaya çıkması nedeni ile bitkilenme ve erozyon kaynaklı tahribat oluşmuştur. Bu nedenle çatıda yağmur suyu toplamaya yarayan açıklıkların bir kısmı ya yok olmuş; ya da yukarıdan izlenemez hale gelmiştir. Restitüsyon önerisinde her bir tonoz sırtı hattına denk gelecek şekilde var olan açıklıklardan hiza alarak sıralı bir şekilde yağmur toplama açıklıkları önerilmiştir.

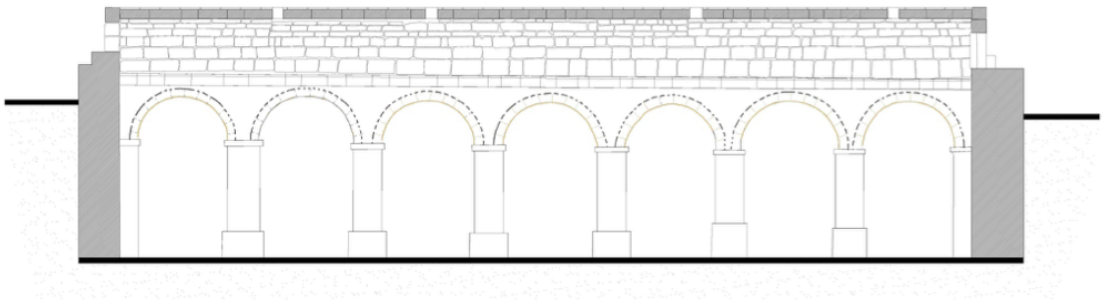
- Dış cepheler oldukça iyi durumdayken, yapıdaki tek yapısal çökme doğu cephesinde ikinci tonozun (ortadaki) doğu ağzına denk gelen kısımdaki beden duvarların yok olmasıdır. Sarnıcın çatısını taşıyan ve yapının nihai yüksekliğini belirleyen doğu-batı doğrultulu 3 adet tonozdur. Tonozların herbirinin doğu ve batı ağzında kontrol pencereleri bulunmaktadır (1.5 m yüksekliğinde). Bu nedenle restitusyon önerisinde doğu cephesinde ikinci tonozun doğusunda şu an yıkılmış olan ve tonoz ağzına denk gelen kısmına 1 adet pencere önerilmiştir.

- Yapının içine batı cephesinde bulunan yürüme platformu üzerinde en güneyde bulunan pencereden girilerek ulaşılan merdivenle inilmektedir. L formlu ve sahanlıklı bir merdivenle aşağıda ulaşılmaktadır. Pencere önundeki 4 sıra basamak profille basamak bloğu şeklinde yekpare inşa edilmiş ve ana beden duvarından konsol olarak taşıtılmıştır. Bu basamaklardan büyük bir kısmı kırılmıştır. Sahanlıktan sonra yığma teknikle devam eden merdivenin bazı kısımlarında basamak blokları ya erozyona uğramış ya da yok olmuşlardır. Restitüsyon önerisinde merdiven sistemi yok olan kısımların izlerine bakılarak özgün haline göre yeniden yapılmıştır.

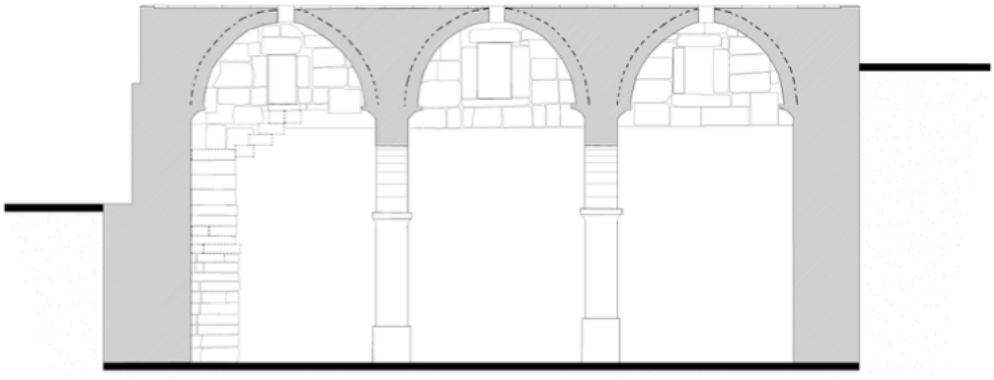
- Sarnıcın önemli bir su yapısı olması sebebi ile içerisi sıvalıdır. Sıva hattının özgününde zeminden başlayarak tonoz başlama hattına (üzengi) kadar devam ettiği, tonoz karnı olarak isimlendirilen tonozların mekana bakan iç yüzeylerinin ise sıvasız olarak bırakıldığı belirlenmiştir. Bu nedenle restitüsyon önerisinde iç mekanda cephelerin ve tonoz sırasını taşıyan kemer ve ayakları da dahil olmak üzere tamamı tonoz başlama hattına kadar sıvalı, sonrasında sıvasız olarak gösterilmiştir.

- Yapının zemin kotu moloz dolgu ve döküntüler ile çok net olarak izlenememektedir. Bu nedenle yapının özgün zemin kaplamasına ilişkin bir kaplama önerisi getirilmemiştir. Araştırma ve temizlik çalışmalarından sonra buna ilişkin bir bilgiye ulaşılması halinde güncellenecektir.

AA KESİTİ

CC KESİTİ

D. HASAR ANALİZİ

Büyük Sarnıç yapısal olarak oldukça sağlam ve ayakta olmasına rağmen doğal ve insan kaynaklı tahribatlara maruz kalmıştır. Bu kapsamda malzeme bozulmaları ve yapısal deformasyonlara yönelik hasar tespit çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Hasar Analizi başlığı altında yürütülen bu çalışmada yöntem olarak iki aşamalı bir çalışma yapılmıştır:

- Görsel tespitler,
- Laboratuar analizleri,

Yerinde gözleme dayalı görsel tespitler ışığında yapıda tespit edilen bütün doğal ve insan kaynaklı tahribatlar belirlenmiş; tahribatların nitelikleri, etkileri ve kaynaklarına göre türleri belirlenmiştir. Yapıda kullanılan ana malzeme taş olduğu için malzeme bozulmalarının sınıflandırılmasında ICOMOS tarafından hazırlanan "Taş Bozulmaları Sözlüğü"nden (Glossary On Stone Deterioration Patterns) faydalanılarak terminolojisi oluşturulmuştur. Bozulma türlerinin belirlenmesinden sonra yapıda karşılaşılan sorunlar rölöve çizimleri üzerinde haritalama yöntemi ile dökümleri gerçekleştirilmiştir.

Yapıda karşılaşılan sorunların büyük bir kısmı zamanla ortaya çıkan doğal kaynaklı tahribatlar sonucu oluşmuştur. En önemli insan kaynaklı tahribat duvar yüzeylerinde tespit edilen grafiti izleridir. Doğal kaynaklı tahribatların etkisi ile oluşan hasarlar yapıdaki etkisine göre hafif hasardan (malzeme ölçeğinde) yapının taşıyıcı sistemini etkileyen ağır hasara (yapısal deformasyon) doğru derecelendirilmiştir. Bu kapsamda oluşturulan başlıklar;

- Değişim,
- Biyolojik Bozulmalar,
- Aşınma ve ayrışma,
- Çatlaklar,
- Kayıp ve çökmeler şeklinde sınıflandırılmıştır.

Değişim/*Alteration*

Renk Değ./Kararma
Colorization/Black

Su ve neme bağlı olarak taş yüzeylerde oluşan siyah kalkerli birikim

Renk Değ./ Kızıl
Colorization/Red

İç mekanlarda suyla taşınan mineraller nedeniyle oluşan renk değişimi ;
Dış cephelerde su ve güneşlenme nedeniyle taşların kızıl renge dönmesi

Tuzlanma/ Salt Crusts

Duvar yüzeylerinde tuzlanmaya bağlı beyaz kristalleşme, tuz birikimi

Grafiti/Graffiti

Taş yüzeylerde insan kaynaklı grafiti boya birikimleri

Biyolojik Bozulma/*Biological Degradation*

Biyolojik Birikim
Biological Colonization

Su ve nemin yüksek olduğu yüzeylerde oluşan mantar , yosun, alglere bağlı olarak oluşan biyolojik kolonizasyonlar

Makro-bitkilenme
Macro-vegetation

Yığma taş duvarların derzlerinde otsu ve gövdeli bitki büyümesi

Gövdeli bitkilerin derzlerde ilerlemesi sonucu taşlarda oluşan eksen kayması ve yapısal çatlaklar

Aşınma-Ayrışma/
Degradation-Detachment

Gözeneklenme
Pitting

Yüzeyde gözenekleşme halinde aşınma

Oyuklanma
Alveolization

Yüzeyde oluşan oyuk ve kanallar halinde aşınma

Kabuk, levha ayrılma
Flaking

Yüzeyden levhalar halinde tabakalaşma ve ayrışma

Süngerleşme/*Sugarization*

Yüzeyde oluşan birikimlerin zamanla özgün malzeme ile birlikte aşınması, kopması

Kontur kaybı/*Contour scaling*

Özgün konturun aşınması

Çatlaklar/*Cracks*

Yapısal Çatlak
Structural Cracks

Yük değişimi, zemin çökmesi, vb nedenlerle yığma taş duvarlarda derzlerde oluşan testere dişli çatlak ve derz ayrılması

Basınç vb yük değişimi nedeni ile yapı taşında meydana gelen doğrusal çatlak

Kılcal Çatlak
Fissures

Aşınma ve yüzey kopmaları sonucu yapı taşında meydana gelen örümcek ağı şeklinde kılcal çatlaklar

Kayıp, Çökme/*Loss, Destruction*

Sıva Kaybı
Loss of Plaster

Yüzeyde bulunan sıvaların dökülmesi, ve/ veya derz kaybı

Taş Kaybı
Loss of Stone

Taş malzemenin kopması veya tamamen yok olması

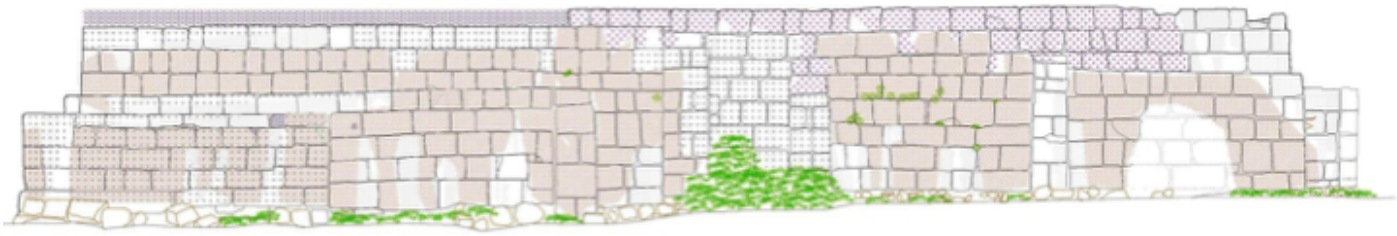

Yapısal Çökme
Structural Destruction

Taşıyıcı elemanlarda meydana gelen çökme

BOZULMA	Hasar Etkisi				
Değişim/ Birikim *Alteration/ Deposits*	Renk Değ./Kararma *Black Crust*	Renk Değ./ Kızıl *Colorization/Red*	Tuzlanma *Salt Crusts*	Grafiti *Graffiti*	
	1	1	2	1	
Biyolojik Bozulma/ *Biological Degradation*	Biyolojik Oluşum *Biological Colonization*	Makro-bitkilenme *Macro-vegetation*			
	1-2	4-5			
Aşınma-Ayrışma/ *Degradation -Detachment*	Gözeneklenme *Pitting*	Oyuklanma *Alveolization*	Kabuk, levha ayrılma *Flaking*	Süngerleşme *Sugarization*	Kontur kaybı *Contour scaling*
	2	3	2-3	3-4	4
Biyolojik Bozulma/ *Biological Degradation*	Yapısal Çatlak *Structural Cracks*	Kılcal Çatlak *Fissures*			
	4	3			
Kayıp, Çökme/ *Loss, Destruction*	Sıva Kaybı *Loss of Plaster*	Taş Kaybı *Loss of Stone*	Yapısal Çökme *Structural Destruction*		
	3	3-4	5		

Hafif Hasar	Az Hasar	Orta Hasar	Ağır Hasar	Çok Ağır Hasar
1	2	3	4	5

GÜNEY CEPHESİ

E. MALZEME ANALİZİ

Koruma-onarım çalışmalarında değerlendirilmek üzere yapıdan alınan sıva, harç ve taş malzeme numuneleri alınarak Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez ve Bölge Laboratuvarı Müdürlüğü'ne gönderilmiştir. Numuneler üzerinde yapılacak testler sonucunda malzeme nitelikleri ve problemlerinin tespit edilmesi; elde edilen sonuçların koruma-onarım çalışmalarında kullanılacak onarım malzemelerinin tasarımında değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Alandan alınan ikinci malzeme grubu; kontrol ve karşılaştırma amaçlı alınmış olup; Büyük Sarnıç yapısında kullanılan sıva malzeme ile alandaki diğer su yapıları ve su bir adet mezar yapısından alınan sıva örneklerinin malzeme teknolojilerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesidir. Numuneler üzerinde gerçekleştirilecek Laboratuvar testlerinin içeriği ve ulaşılması hedeflenen sonuçlar şunlardır:

- Görsel Analizle Örneklerin Makro Tanımı

Kimyasal ve fiziksel analizlerden önce alınmış olan örneklerin dokusu, rengi, durumu (sağlamlığı), agregalarının tipi, rengi, boyutu ve yaklaşık miktarları, görünür organik katkıları, kirlilik vb. özelliklerinin incelenerek, alındıkları yerler ile birlikte tanımlanması.

- **Kimyasal Analizler**

-Kızdırma Kaybı (Kalsinasyon) Analizi

Kızdırma kaybı analizi ile harç, sıva ve tuğlalarda sürekli artan sıcaklığa bağlı olarak meydana gelen ağırlık değişiminden yararlanarak nem, organik madde miktarı ve CO_2 kaybından $CaCO_3$ miktarı saptaması

-Asit Kaybı ve Elek Analizi

Asit kaybı ve elek analizi, harç, sıva ve tuğlalarda bulunan bağlayıcı ve karbonatlı agregalar dışındaki silikatlı agregalar ile hem dolgu hem katkı olarak kullanılan puzzolanik maddelerin oranları, nitelikleri ve boyut dağılımlarının saptanması. <125, 125, 250, 600, 1000, 2500 µ'luk elek seti kullanılarak elenip ayrı ayrı tartılan agregaların boyut dağılımı, stereo mikroskop altında incelenerek görsel niteliklerinin belirlenmesi

-Suda Çözünebilir Tuzların Analizi:

örneklerin içeriğinde bulunan suda çözünebilir tuzların niteliklerini klor ($C\ell^-$),sülfat ($SO_4^=$) ve nitrat (NO_3^-) tuzları ve miktarlarını belirleyebilmek amacıyla basit spot testler ve iletkenlik ölçümü.

- **Stereo Mikroskopla Agregaların Görsel Analizleri**

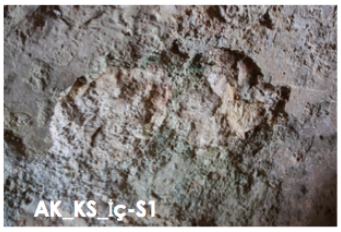
Asitle muamele edilerek bağlayıcıları parçalanan örneklerin, asitle reaksiyona girmeyen silikatlı agregaları, elek analizi ile boyutlarına ayrıldıktan sonra stereo mikroskop altında incelenmesi ve görünür özelliklerinin (renk, şekil, ağırlıkça oranları) tespiti

AK_Ç_H1
AK_BS_D-h1
AK_BS-D-s1
AK_BS-İç-H1
AK_BS-İç-S1
AK_BS-iç_T1
AK_KS_İç_S
AK_KS_İç_h1
AK_M_h1

AK_BS_D-H1

AK_BS_D-s1

AK_Ç_H1

AK_KS_İç-S1

AK_M_H1

AK_BS_İç-S1

AK_BS_İç-H1

AK_KS_İç-H1

AK_BS_İç-T1

E. ONARIM MÜDAHALELERİ

Hasar tespitleri ışığında elde edilen veriler ve sarnıcın sağlamlık durumuna ilişkin yapılan değerlendirmeler doğrultusunda yapıya ilişkin onarım kararları geliştirilmiştir:

İLKELER

Sarnıç yapısına ilişkin getirilen koruma önerilerinde ilkesel olarak yapının özgün durumuna bağlı kalınması, mevcut bozulmalar nedeniyle yapıyı zaman içerisinde statik açıdan olumsuz etki altına getirecek durumların müdahalelerle iyileştirilmesi esas alınmıştır. Yapılacak olan müdahalelerin minimum düzeyde tutulması yapının özgün halinin koruması bakımından önemlidir. Bu nedenle yapılacak olan güçlendirme çalışmalarında müdahalelerin en az düzeyde tutulması; yapıda spekülatif ve eksik bilgiye dayalı müdahalelerden kaçınılması amaçlanmıştır. Yapının özgünlüğü ile sağlamlığı arasında dengeli bir onarım tavrının geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Koruma ilkeleri kapsamında tanımlanan ve bu raporda kullanılan bazı restorasyon müdahale türlerine ilişkin açıklamalar aşağıda sunulmaktadır:

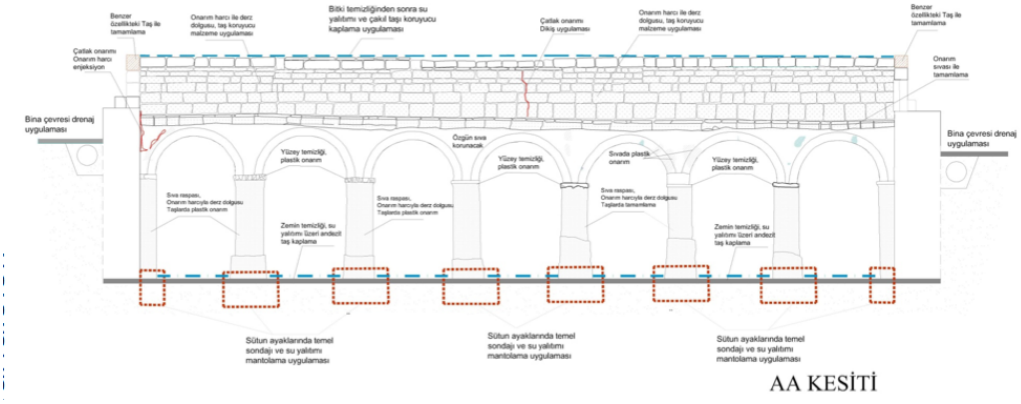
- Yüzey Temizliği: Taş malzemelerde zamanla tuzlanma, kirlilik, mikro-biyolojik film vb nedenlerle oluşan yüzey birikimlerinin neden olduğu tabakanın uygun yöntemlerle (mekanik, basınçlı su, kimyasal vb) temizlenmesidir. Yapılacak cephe temizliğindeki ana ilke oluşan bu birikimlerin yol açtığı görsel ve malzeme düzeyindeki sorunlara karşın yapının yıllanması ve eksilik niteliğine ilişkin (patina) değeri olduğunun unutulmamasıdır.

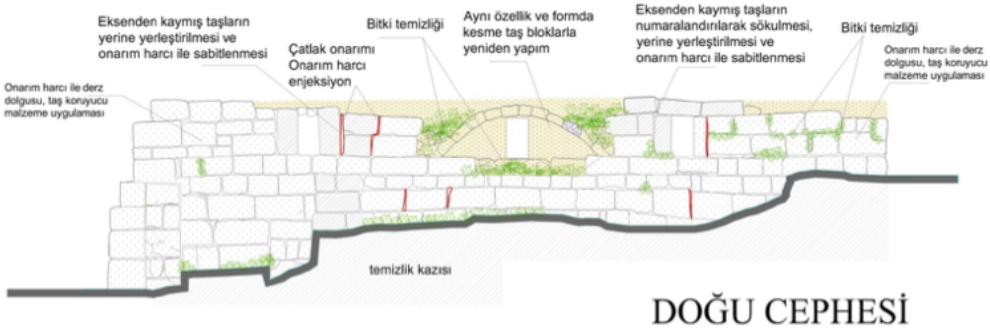
- Bitki Temizliği: Duvar içlerinde ve yüzeylerinde büyüyen bitki köklerinin yol açtığı malzeme kayıpları ve çökmelere karşı önlem amacıyla bitki temizliği müdahalesi önerilmektedir.

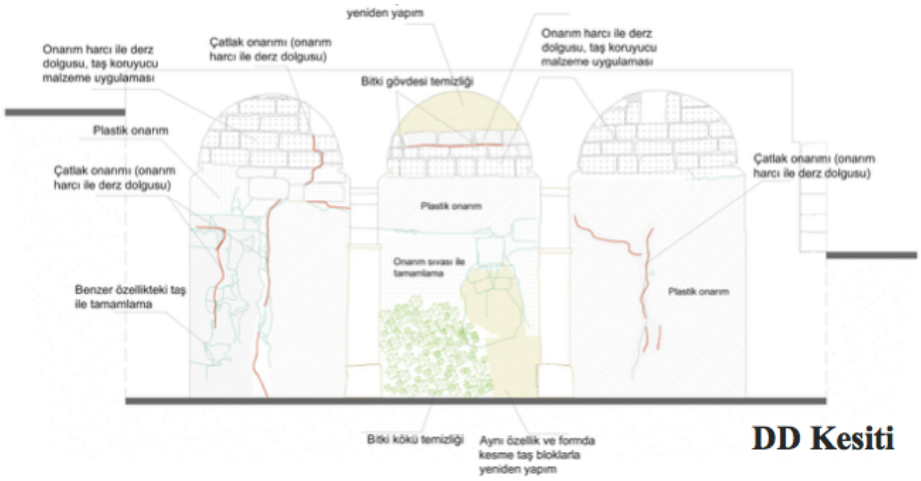
- Harpuşta (capping): Yığma duvarların bitiş kotlarında suyun duvar içine geçişini engellemek ve suyu duvar üzerinden uzaklaştırmak üzere yapılan koruyucu harpuşta uygulamasıdır. Harpuşta uygulamasında kullanılacak dolgu ve koruyucu harç malzemesi malzeme raporunda belirtilen karışımlardan elde edilmelidir. Capping uygulamasında kot düzenlemesi yapılmamalı; capping uygulaması doğal hatları takip edecek şekilde gerçekleştirilmelidir. Doğal hatlarda oluşan eğimli yüzeylerin duvar üstlerinde su birikimine neden olmaması için duvarın enine kesitinde dışa doğru iki yönde eğim verilmesi önerilmektedir.

- Sağlamlaştırma (Konservasyon): Sağlamlaştırma uygulaması ilkesel olarak yapı veya duvar kalıntısının olduğu gibi muhafazasını sağlamaya yönelik dış etkenlere karşı koruyucu muhafaza oluşturmak üzere boşlukların doldurulması ve/veya yüzeyin kaplanmasıdır. Böylece yapı veya duvar kalıntısı herhangi bir bütünleme/tamamlamaya gidilmeden olduğu gibi muhafaza edilir (dondurulur).

Restorasyon Müdahale Projelerinde aktarıldığı üzere kimi yerlerde onarım harcı ile sağlamlaştırma (konsolidasyon) uygulaması önerilmiştir. Duvarlarda meydana gelen bozulma derecesine göre sağlamlaştırma uygulamasında iki tür müdahale belirlenmiştir:

Yüzey Sağlamlaştırması: Kaplama taşlarının dökülmesi ile ortaya çıkan kısımlarda yağmur geçişine karşı var olan duvar bünyesini korumak amacıyla ince derz dolgusundan oluşan müdahale biçimidir. Dolgulu sağlamlaştırmadan farklı duvar içine kadar ilerleyen harç dolgusuna gerek olmamasıdır.

Dolgulu Sağlamlaştırma: Kaplama taşlarının döküldüğü ve ortaya çıkan moloz dolguda derz boşalmaları ve dolgu malzemede kayıpların olduğu kısımlarda yapılacak sağlamlaştırma uygulamasıdır. Onarım harcı ile boşluklar doldurulacak; boşalan moloz dolgular benzer malzeme ve teknikle tamamlanacaktır.

- Güçlendirme:

Yapının taşıyıcı sisteminin güçlendirilmesine yönelik sağlamlaştırma uygulamasıdır. Boşalan derzlerin veya zamanla yok olan dolguların yığma duvar kesitinde ve taşıyıcı özelliğinde zayıflamasına sebep olduğu durumlarda onarım harç dolgusu ile boşalan kısımların doldurulmasına ek olarak zamanla oluşan çatlaklara ilişkin müdahale önerilerini içeren bütüncül güçlendirme yaklaşımıdır.

E. RESTORASYON-TEŞHİR/TANZİM ÖNERİLERİ

Koruma-onarım çalışmaları ile sağlamlaştırma çalışmaları gerçekleştirilecek Büyük Sarnıç'ın etkileyici iç mekan kalitesinin ziyaretçiler tarafından deneyimlenmesi amacıyla kalıcı sergi mekanı olarak işlevlendirilmesi ve ziyarete açılması önerilmektedir. Bu kapsamda sarnıcın taşıma kapasitesi ve koruma-kullanma dengesine saygılı, ziyaretçilerin güvenliğini tehdit etmeyecek şekilde aşağıdaki ilkeler doğrultusunda sarnıcın sergi mekanı olarak işlevlendirilmesi önerilmektedir:

- Yapının öncelikle kendi kendini sergilemesi,
    - Akkale'nin antik Olba Bölgesinin sahip olduğu deniz ticaret hayatına ilişkin önemli bir antik liman kenti olması sebebi ile "Deniz ve Kara Ticaretinin Kesişim Noktasında Bir Liman: Akkale" teması altında bölgenin antik dönemdeki deniz ve kara ticaretine ilişkin önemini anlatan tematik sunumların olacağı kalıcı sergi mekanına dönüştürülmesi hedeflenmiştir.

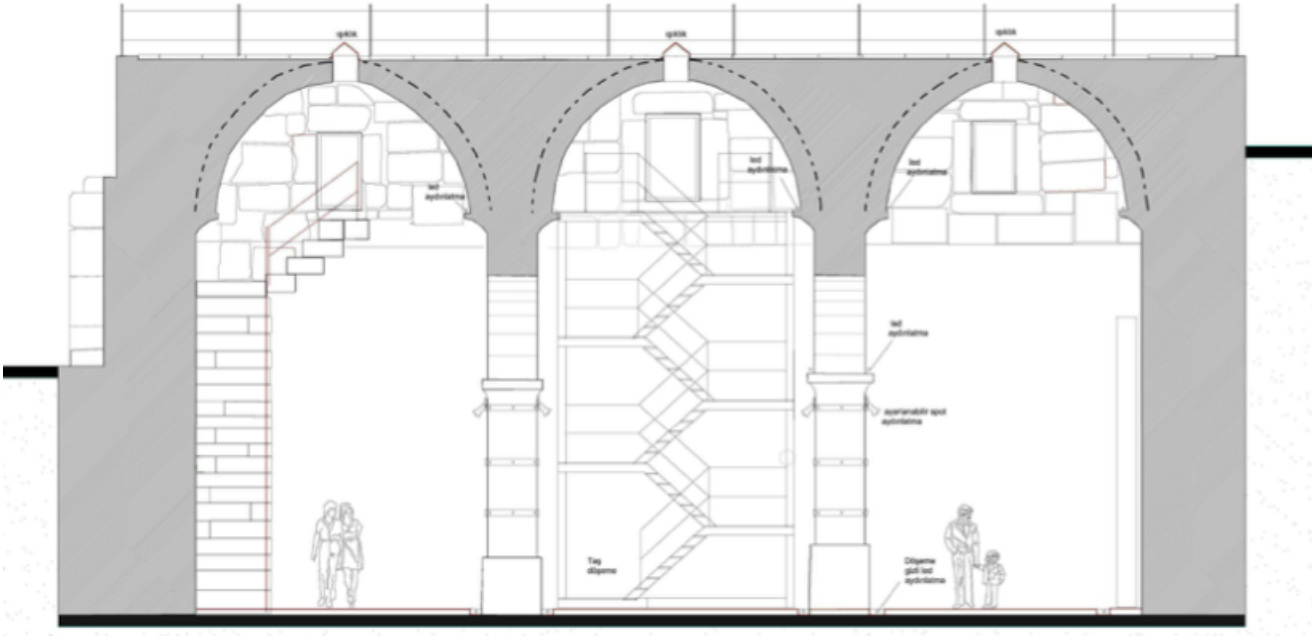
Bu kapsamda interaktif sunum tekniklerini de içeren aşağıdaki başlıklara ilişkin teşhir-tanzim çalışmalarının yapılması öngörülmüştür*:

- Antik Olba Bölgesinde Su Mühendisliği,
- Akdeniz'de ve Kilikia'da Korsanlar
- Akdeniz'de Gemi Tiplerinin Gelişimi ve Gemi Yapım Teknikleri
- Antik Dönemde Doğu Akdeniz'de Limanlar,
- Antik Dönemde Ticari Gemi Batıkları,
- Antik Dönemde Deniz Fenerleri

Bu temaların bazıları destekleyici olarak Sarnıcın guneyinde yapılacak ziyaretçi merkezinde sunulabilecektir. Büyük Sarnıç'ın sergi mekanına dönüştürülmesine yönelik gerçekleştirilecek restorasyon ve teşhir tanzim projeleri kapsamında;

Giriş Düzenlemesi:

- Sarnıcın özgün girişi olan doğu cephesindeki 3. giriş yapının girişi için kullanılacak; merdiven basamakları aslına uygun olarak onarılacaktır.
- Sarnıcın acil durumlarda ve alternatif olarak kullanılabilmesi amacıyla doğu cephesinde 2. giriş de sarnıca inmek için kullanılacak; bu girişin önüne çelik konstrüksiyon merdiven kurulacaktır.

- Sarnıcın girişindeki seyir platformu üzerinde çelik gergi ile korkuluk uygulaması yapılacak, ziyaretçilerin güvenliği sağlanacaktır. Benzer uygulama ziyaretçilerin sarnıcın üzerine çıkmalarını engelleyerek hem kendileri, hem de sarnıç için risk oluşturmamaları amacıyla sarnıcın çatısında yapılacaktır.
- Sarnıca ilişkin giriş düzenlemelerine yönelik fiziki önlemlerin geliştirilmesi yeterli değildir . Sarnıcın içindeki ziyaretçi sayısı belli sayıda tutulmalı; acil durumlarda 2 girişten birlikte tahliye edilebilecek insan sayısını baz alarak ziyaretçilerin sarnıca girişi ve aynı anda sarnıç içerisinde bulunacak insan sayısı kısıtlanmalıdır.

Aydınlatma: Sarnıcın iç mekan düzenlenmesinde aydınlatma mekan kalitesinin etkisini de artırması açısından önemlidir. Bu kapsamda sarnıca ilişkin zeminden, üzengi noktalarından, aplik aydınlatma olarak gruplandırılmak üzere öneriler geliştirilmiştir.

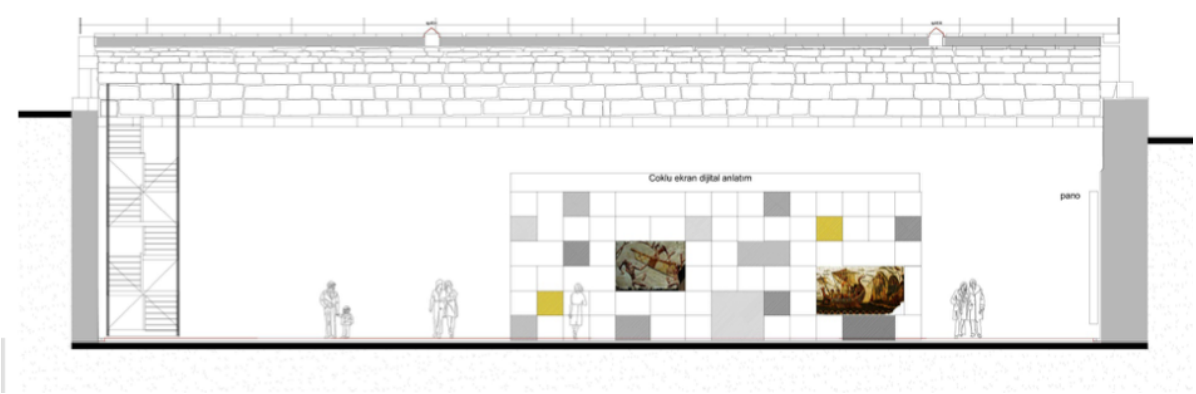
Teşhir-Tanzim Düzenlemeleri:Sarnıcın güney duvarında pano ve platform üzeri objelerden oluşacak sergileme; kuzey duvarında çoklu ekran anlatımlı bir sunum önerilmiştir.

3.2. ÇEVRE DUZENLEME PROJESİ

A. ALANIN ÖNEMİ, DEĞERLERİ VE SORUNLARI

Proje kapsamında gerçekleştirilen arkeolojik araştırmalar Akkale Örenyerinin arkeolojik anlamda sahip olduğu değerleri gün ışığına çıkarmıştır (bkz. Aydınoğlu, Mörel). Bu kapsamda öne çıkan yapılar şunlardır:

- Liman Hamamı: Bölgedeki antik kırsal yerleşimlerde olmayan hamam yapısının Akkale'de olması, dikkat çekici ve önemlidir.

- Kubbeli Anıt Mezar: Bölgede çok sayıda iki katlı anıt mezar yapısı varken Akkale'de ilk defa üç katlı mezar yapısının bulunması Akkale'nin bölge içerisindeki önemini ortaya koyarken; limana gelen gemiler tarafından dikkat çekici nitelikte bir anıt mezar yapma kaygısı ile sembolik önemi olduğuna da dikkat çeker.

- Han/Konaklama Mekanı: Yerleşimin merkezinde, görkemli mimarisi ile dikkat çeken yapı kompleksi bulunmaktadır. Yapının sahip olduğu özellikler burasının bir konaklama mekanı/han olarak kullanıldığını göstermektedir.

- Deniz Feneri: Han olarak kullanılan büyük yapının kuzey duvarı üzerinde spiral rampalı bir deniz feneri bulunmaktadır. Spiral rampa ile çıkılan deniz feneri hem inşa tekniği, hem de,limana ve deniz trafiğine oldukça hakim konumu ile dikkat çekicidir.

- Sarnıçlar: Yerleşimde iki sarnıç bulunmaktadır. Söz konusu iki sarnıç yerleşime içme suyu sağlıyor olmasının yanı sıra hamamın ihtiyaç duyduğu suyun da buradan temin edildiği anlaşılır. Büyük Sarnıç bölgedeki en büyük ve iyi korunmuş sarnıç örneklerinden biridir.

- Antik Cadde: Yerleşim içerisinde yapıların bağlantılarını sağlayan bir sokak sisteminin varlığı tespit edilmiştir. Hamamın ve hanın doğu avlu duvarı ile büyük sarnıcın batı duvarı bir cadde oluşturur. Bununla birlikte cadde içerisindeki aediculalı niş de çeşme olarak kullanılmıştır.

- Liman – Çekek Yeri: Akkale yerleşiminin sahip olduğu en önemli yapılardan biri yerleşime yaklaşık 600-700 metre mesafedeki liman ve gemi çekek yerlerdir. Liman ve çekek yerinin günümüzde Marina inşaatı sırasında tahrip edildiği bilinmektedir.

- Zeytinyağı Atölyesi: Yerleşimin kuzey bölümünde bir zeytinyağı atölyesi tespit edilmiştir. içerisinde çift ezme düzlemli anakayaya oyulmuş baskı kollu pres yer almaktadır.

Yukarıda kısaca aktarıldığı üzere Akkale çok kısıtlı bir alanda yer almasına rağmen bölge içerisinde (unique) diyebileceğimiz pekçok yapı örneği barındırıyor olması açısından önemlidir. Yerleşimin sahip olduğu bu değerlerin alan sunumu çalışmaları ile öne çıkarılması amaçlanmaktadır.

B. SORUN VE TEHDİTLER:

Alanda saptanan en önemli ve acil sorun alanın kontrolsüz olarak giriş-çıkışı nedeniyle insanların yol açtığı kirlilik ve güvenlik tehdidir. Bu nedenle özellikle kalıntıların yoğun olduğu kısmın örenyeri olarak ziyarete açılacak şekilde düzenlenirken etrafının güvenlik amacıyla çevrilmesi, giriş güvenlik noktası oluşturulması gereklidir.

Özellikle Han olarak tanımlanan yapının yüksek ve yıkıntılı bir yapı olması sebebi ile ziyaretçilerin riskli alanlara, benzer şekilde yapılardan düşmüş yıkıntıların bulunduğu alanlara veya yapı taşı düşme riski olan bölgelere; kazı yapılmış, yapılacak kısımlara ziyaretçilerin kontrolsüz girişi engellenmelidir.

Alana gelen ziyaretçilerin ilk yönlendiği kısım Büyük sarnıç yapısının çatısıdır (manzara yönelimi isteği ile). Sarnıcın taşıma kapasitesi dikkate alınarak ziyaretçilerin sarnıç üzerine çıkması engellenmeli, bunun yerine sahada insanlara seyir platformları tasarlanmalıdır.

Maki ve ağaç toplulukları yer yer kalıntılar için statik risk taşımaktadır; alanın düzenli bakımı ve bitki temizliği ile riskli durumların önüne geçilmelidir.

Sit alanının geniş olması sebebi ile alanda bahçecilik faaliyetleri devam etmektedir. Örenyeri olarak ziyaretçilerin erişimine açılacak yapı kalıntılarının yoğun olduğu bölgelerle, kontrollü olarak bahçecilik faaliyetlerinin devam edeceği kısımlar alan yönetim açısından birbirinden net bir biçimde ayrılmalıdır.

Alanda ziyaretçilere yönelik otopark, araç duraklama noktaları, gezi güzergahları ve ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılayacakları hizmet tesisi bulunmamaktadır. Alanın bu ihtiyacı karşılanmalı; altyapı hizmeti geliştirilmelidir.

Alandaki sorun ve tehditlerin tespitinin ardından Akkale sit alanı ile kadastral durumlar ve mülkiyet durumu çakıştırılmış ve ziyarete açılacak kısımların fiziksel durumunun yanısıra mülkiyet durumu açısından da değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu bilgiler ışığında hazırlanan Çevre Düzenleme Projesi çalışması kapsamında aşağıdaki başlıklara ilişkin öneriler geliştirilmiştir.

C. ÇEVRE DÜZENLEME PROJESİ ÖNERİLERİ:

Giriş Güvenlik Noktası: Alanın şu anki halihazırda giriş olarak kullanılan durumun alanın erişimi, ulaşımı, kalıntı durumu ve mülkiyet durumu birlikte değerlendirildiğine Örenyerinin giriş ve güvenlik kontrol noktası olarak kullanılabileceği uygun görülmüştür. Giriş bariyeri, bilet kontrol noktası ile desteklenecek bu kısım alanın kontrollü bir şekilde geziye başlanıldığı nokta olacaktır.

Otopark : Örenyerinin girişinin hemen yanında, doğrudan yoldan giriş-çıkış alacak şekilde yol kenarında, kalıntıların olmadığı alanın otopark olarak düzenlenmesi önerilmiştir. Alanın topografya durumu ve yol ile kot farkı dikkate alınmış; buraya gelecek ziyaretçi tesisinin de konumu ile birlikte iki kademeli otopark düzenlemesi önerilmiştir. İlk ve kot olarak yüksek kademeli alan büyük otobüslerin de manevra yapabileceği standartlarda indirme-bindirme noktası şeklinde tasarlanmıştır. Araç depolama için kullanılacak otopark için, ikinci alan (yolun daha aşağısında kalan kısım) önerilmiştir. Bu kısımda hem özel araç hem de otobüslerin duraklayabileceği şekilde öneri geliştirilmiştir. Otopark olarak önerilen alanlarda yapılacak bitki temizliğinden sonra uygulama kotları, eğimleri ve kademeleri tam olarak belirlenebilecektir. Otopark alanlarında granit kup taşı önerilmektedir.

Yürüyüş Yolları ve Merdivenler: Akkale henüz kazısı tamamlanmamış bir yer olması sebebi ile alandaki yürüyüş yolları minimum müdahale gerektirecek şekilde tasarlanmıştır. Yürümeye elverişli kısımlar doğal hali ile bırakılacak sadece iki yanından güzergah belirlemesi yapılacaktır. Eğimin dik olduğu, kalıntı ve döküntülerin aşılması gereken durumlarda, teraslama, merdiven veya köprü merdiven uygulaması yapılacaktır. Sarnıç içindeki uygulamalarla tasarım bütünlüğü olması açısından iç mekanda olduğu gibi açık alan merdiven uygulamalarında da sanayi tipi ızgara döşeme ve basamaklar önerilmiştir.

Güvenlik Bariyerleri: Seyir teraslarında, tehlikeli kısımların etrafının çevrilmesinde ve ziyaretçilerin sarnıcın üzerine çıkmasını engellemek için güvenlik bariyeri uygulaması yapılacaktır. Güvenlik bariyerlerinde 2 farklı uygulaması vardır. Açık alanlarda (seyir terasları, kalıntıların etrafı, yürüyüş yollarının sınırlandırılmasında) ahşap bariyerler uygulanacaktır. Büyük Sarnıç'da doğrudan yapının üzerine ve yürüyüş platformunun kenarına yapılacak uygulamalarda kalıntıya minimum müdahale etmek adına çelik gergi ve ince kesitli çelik profil uygulaması yapılacaktır.

Seyir Platformları: Büyük Sarnıç'ın güneyinde bulunan doğal teras iki kademeden oluşmaktadır. Devşirme malzeme ile iki teras birbirinden ayrılmıştır. Bu kısım aynen korunacaktır; projede belirtilen noktalarda iki adet ahşap kendi ayakları üzerinde taşınan Seyir terası önerilmiştir. Bir diğer öneri ise girişte yapılacak ziyaretçi hizmet tesisi ile birlikte tasarlanmıştır.

Bilgilendirme Levhaları: Projede gösterilen konumlarda Kültür ve Turizm Bakanlığı Müze ve Örenyerleri Yönergesinde belirtilen standartlara uygun olarak bilgilendirme, yönlendirme tabelaları yapılacaktır.

D. ZİYARETÇİ HİZMET TESİSLERİ MİMARİ PROJELENDİRME:

Alanın daha verimli sunumu ve ziyaretçiler tarafından daha etkin bir şekilde gezilebilmesi amacıyla ziyaretçi hizmet tesislerine ilişkin altyapı çalışması oluşturulmuştur. Büyük Sarnıç yapısının restorasyon çalışmaları ile Antik dönem deniz ticareti temalı kalıcı sergi mekanına dönüştürülmesi önerilirken, ziyaretçi hizmet tesislerinin de Akkale'nin sunumu için destekleyici işlevler kazanması amaçlanmıştır. Bu hedefler doğrultusunda Ziyaretçi Hizmet tesislerinin tasarımı ve işlevlendirilmesinde aşağıdaki ilkeler gözetilmiştir:

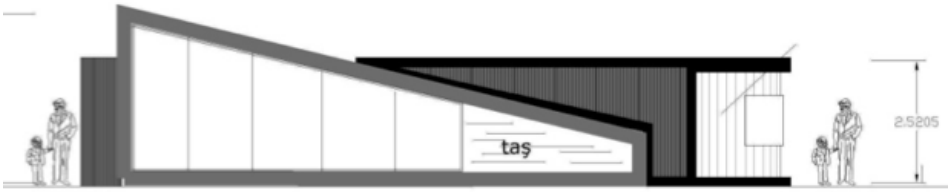
- Ziyaretçilerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek temel ihtiyaçların giderilmesi (kafeterya, WC, güvenlik, vb) ve örenyerinin tanıtımına yönelik bilgilendirme merkezinin geliştirilmesi,
- Akkale 'nin tarihi ve arkeolojik değerleri, bölge içerisindeki tekil özellikleri yeniden yorumlayacak ve anlamsal olarak bütünleyecek tasarım yaklaşımlarının geliştirilmesi,
- Alanın doğal, peyzaj, siluet, manzara gibi estetik değerleri ile uyumlu tasarım yaklaşımının geliştirilmesi .

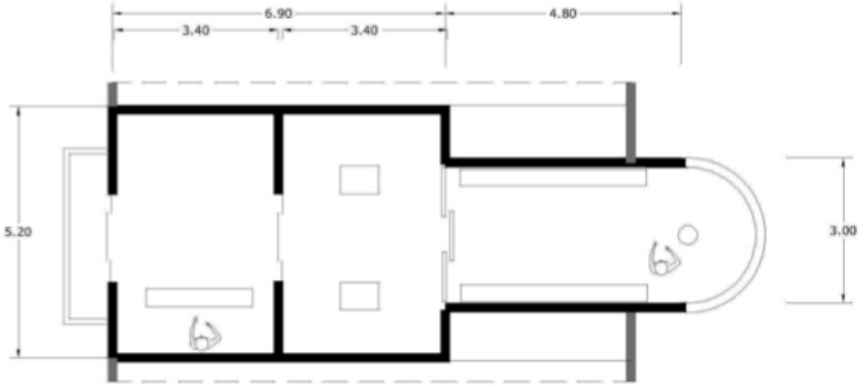
Ziyaretçi Merkezi hizmet tesislerine ilişkin öneriler iki ayrı noktada geliştirilmiştir:

- Örenyeri girişinde, güvenlik noktası olarak düzenlenen alanda bilet gişesi, WC birimlerinde oluşan hizmet tesisi bulunmaktadır. Bu birimde tesisle birlikte tasarlanmış seyir terası ve bölgedeki en korunmuş deniz fenerinin Akkalede olmasına gönderme yapan spiral merdiven ve gözlem noktası da seyir terasının bir parçası olarak yerini almıştır. Hizmet esisi ile birlikte tasarlanmış yarı açık mekanlar ziyaretçiler için hem dinlenme hem de Örenyeri bilgilenme noktası olacaktır. Akkale içindeki siluetini düşünerek farklı alternatifler önerilmiştir.

Örenyerinin güneyinde Büyük Sarnıç yapısının önündeki teraslanmış alanın ziyaretçileri için dinlenme ve manzaraya yönlenme alanı olarak potansiyelinin geliştirilmesi amacıyla ziyaretçi bilgilenme birimi ve kafeterya olarak hizmet verecek ikinci bir odak noktası önerilmiştir. Ziyaretçi Bilgilenme birimi Sarnıç içine girmeyenler için alternatif girenler için de destekleyici nitelikte olacaktır.

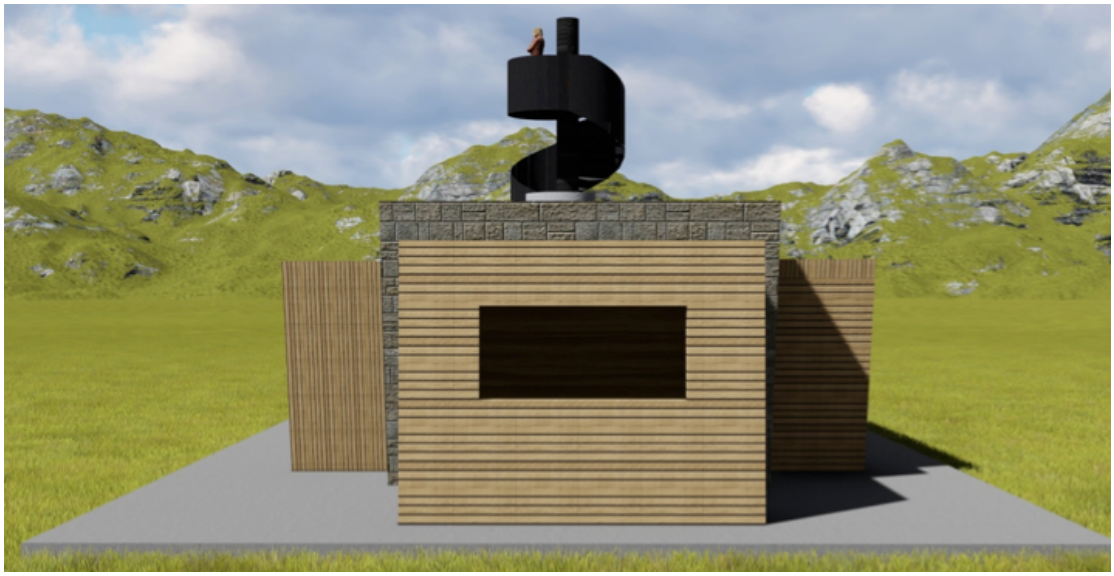

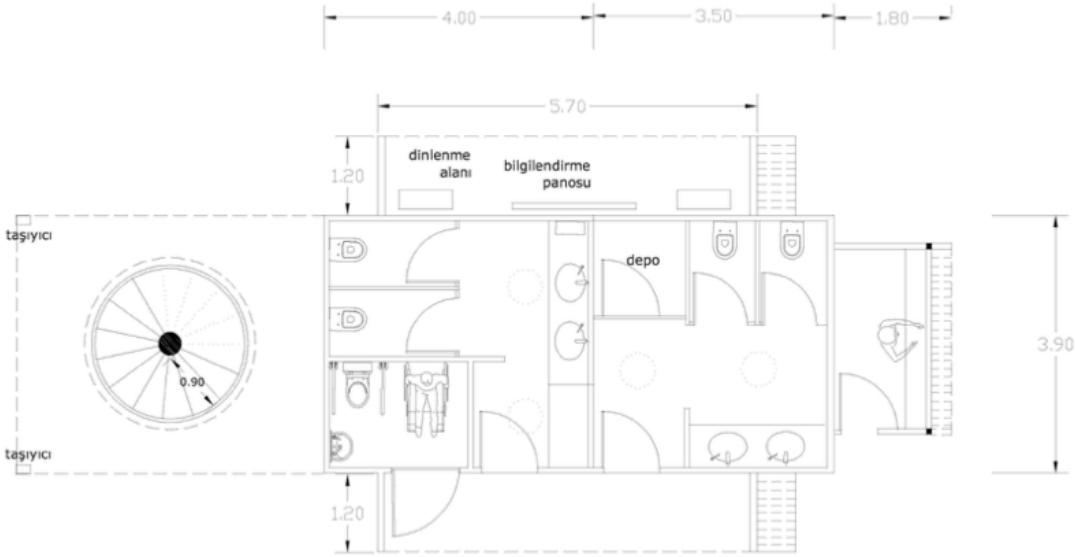

taş
2.5205

6.90
3.40
3.40
4.80
5.20
3.00

4.00
3.50
1.80
5.70
1.20
dinlenme alanı
bilgilendirme panosu
depo
taşıyıcı
taşıyıcı
0.90
3.90
1.20

4.AKKALE VE ÇEVRESİ DURUM TESPİT ÇALIŞMALARI RAPORU

Yrd. Doç.Dr. Yasemin SARIKAYA LEVENT

Akkale Arkeolojik Sit Alanı, Mersin İli, Erdemli İlçesi'ne bağlı Tırtar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Tırtar Mahallesi, 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanun gereğince Büyükşehir Belediyelerinin idari sınırları ile ilgili yapılan yasal düzenleme öncesinde Kumkuyu Belde Belediyesine bağlı bir köy iken, 2014 yılından sonra Kumkuyu Belediyesinin kapatılarak Erdemli Belediyesine bağlanması ile mahalle statüsüne geçmiştir.

Akkale Arkeolojik Alanı, Mersin – Antalya karayolunun 200 metre güneyinde Kumkuyu Yat Limanının üzerinde, Mersin merkeze 49 kilometre uzaklıktadır. 2013 yılında faaliyete giren Kumkuyu Yat Limanının hemen kuzey tarafında, bir tepenin üzerinde yer alan ve narenciye bahçelerinin arasında kalmış olan bu arkeolojik alanda tespit ve tescil çalışmalarının dışında herhangi bir inceleme, çalışma ya da düzenleme yapılmamıştır. 2014 yılında Türkiye Geçici Miras Listesine dâhil edilen Korykos Antik Yerleşme Sistemi içerisinde bulunan Akkale, içerdiği yapılar ve yerleşim dokusu açısından bölgedeki en ilginç arkeolojik alanlardan birisidir.

Alanda halen yürütülmekte olan çalışmalar başlamadan önce Akkale, kaybolmaya yüz tutmuş, bakım ve onarım yapılmadığı için harabe durumundadır. Ayrıca alan, özellikle bu bölgede yaşayan kişiler tarafından kontrollü giriş-çıkış olmaması ve sahipsizlik nedeniyle tekinsiz ve güvensiz bir bölge olarak algılanmaktadır. 1. derece arkeolojik sit alanı olması ve kırsal niteliğini halen koruyan bir alan olması nedeniyle çevresine bina inşa edilmemiş; sadece Akkale Arkeolojik Sit Alanı yakın çevresinde düşük yoğunluklu kırsal doku bulunmaktadır. En yakın yerleşim merkezi Tırtar Mahallesidir. Tırtar – Limonlu Mahalleleri arası kıyı şeridinde, Mersin-Antalya Karayolunun güneyinde ikinci konut ve turizme yönelik yapılar yer almaktadır. Akkale Arkeolojik Sit Alanı, Limonlu ve Tırtar Mahalleleri merkezleri arasında yoğun biçimde yer seçen ikinci konut kullanımının batı sınırında yer almaktadır.

TÜİK 2012 yılı adrese dayalı nüfus verilerine göre Tırtar yerleşmesinin nüfusu 771 kişidir. Yaz aylarında ikinci konut ve turizm amaçlı bölgeye gelen kişilerle beraber nüfus 10.000-15.000 kişiye kadar çıkmaktadır. Ayrıca yaz aylarında, özellikle hafta sonları günübirlik kullanım amacıyla Kumkuyu Plajına gelenler ve yakın civardaki otel ve pansiyonlarda kısa sürekli konaklayan ziyaretçiler de önemli bir kullanıcı grubunu oluşturmaktadır. (Resim 1)

Akkale Arkeolojik Alanı I. ve III. derece arkeolojik sit alanlarını içermektedir. Ayrıca arkeolojik sit alanı ve bölgedeki antik yerleşme sistemi ile ilişkili olarak alanın batısında antik su kanalları ve kuzey doğusunda, Tırtar yerleşmesinin içinde de Elaiussa-Sebaste (Ayaş) ve Korykos (Kızkalesi) Su İletim Sistemlerinin bölgedeki en uzun, bütünlüğü korunmuş ender örneklerinden su kemeri bulunmaktadır (Resim 2). Su kanalı ve su kemerine ilişkin bir koruma sınırı bulunmamaktadır. Mekânsal olarak birbirlerinden farklı noktalarda da bulunsalar Akkale antik yerleşmesi, su kanalı ve su kemeri Korykos Antik Yerleşme Sistemi içerisinde, birbirleri ile bağlantılı yapılardır.

Arkeolojik alanın Mersin-Antalya yolundan algılanabilir olması, Kumkuyu Yat Limanının varlığı ve bölgeye çok sayıda günübirlik kullanıcının geliyor olması, arkeolojik eserlerin algılanmasına ve görülmesine neden olurken; diğer yandan alanın bakımsız ve düzenlenmemiş olması turizm amaçlı kullanımının önünde en temel engel olarak durmaktadır.

Bölgede geçerli olan plan, Kumkuyu - Erdemli için hazırlanmış olan 1/1.000 ölçekli Kumkuyu Revizyon Uygulama İmar Planıdır. (Resim 3) Plan kapsamında Akkale Arkeolojik Sit Alanı koruma statüsü nedeni ile I. derece arkeolojik sit alanı olarak belirtilmiş ve herhangi bir işlev verilmemiştir. III. derece arkeolojik sit alanı içerisinde ise konaklama, turizm ve günübirlik tesis alanları, parklar, rekreasyon alanları ve taşıt yolları ile Kumkuyu Yat Limanıyla ilişkili olacak şekilde ticaret alanları, otoparklar, yönetim birimleri ve tören ve sergi alanı niteliğinde bir kamusal bir meydan önerilmiştir. Arkeolojik alanın batı kısmında kalan su kanalları ve kuzey doğuda kalan su kemeri ise plan kapsamında yeşil alan içerisinde sergilenmeleri öngörülmektedir.

Antalya-Mersin Karayolundan güney-doğuya ayrılan taşıt yolu, mevcutta arkeolojik sit alanı ile Kumkuyu Yat Limanına erişim sağlamaktadır. Planda, bir kısmı I. Derece Sit Alanı içerisinden geçmekte olan 12 metrelik bu taşıt yolunun kullanımının devam etmesi öngörülmektedir. Arkeolojik Sit Alanı içerisinden geçen bu taşıt yolu gerek Kumkuyu Yat Limanının temel ulaşım yolu olması, gerekse arkeolojik eserlerin algılanması ve arkeolojik sit alanına erişim sağlayacak temel bağlayıcı yol olması nedeni ile çok önemlidir. Bu öneme istinaden yolun enkesitinin standart yol projeleri gibi değerlendirilmemesi, gelecek olan ziyaretçi sayısı ve araç erişimi ihtiyacı da düşünülerek bir tasarım projesi olarak ele alınması önerilmektedir.

Sit alanının plan kapsamında koruma statüsü nedeni ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak işaretlenerek işlevsiz bırakılmış olması nedeni ile revizyon plan arkeolojik alanın yerleşmenin geri kalan kısmı ile bütünleşmesine ilişkin herhangi bir öneri getirmemektedir. Bu bütünleşmenin sağlanması adına I. Derece Sit Alanı içerisinde arkeolojik eserlerin yoğun olduğu kısmın kuzeyinde önerilen parklar önemli bir olanak sunmaktadırlar. Proje kapsamında Akkale Arkeolojik Sit Alanı Düzenlemesi girişinin de önerildiği bu bölgede sit alanı dışında kalan park düzenlemelerinin, bütüncül bir yaklaşım gözetilerek ve mevcut projenin ihtiyaçlarını gözeterek uyumlu ve tamamlayıcı bir şekilde tasarlanması önerilmektedir.

Akkale Arkeolojik Sit Alanı, mevcut yerleşme sisteminde ve anı zamanda plan bütününde de en çok Kumkuyu Yat Limanı ile ilişki içerisindedir. Yat limanı sadece bir liman fonksiyonu değil, aynı zamanda rekreatif ve gastronomik faaliyetlerin bulunduğu bir yaşam alanı olarak tasarlanmıştır. Liman kullanıcılarının yolu üzerinde olan ve ayrıca limandan kuzeye doğru bakıldığında tepe üzerinde algılanan arkeolojik eserler Kumkuyu Yat Limanını, bölgedeki diğer yat limanlarından ayrıştırarak bir çekim noktası haline getirmektedir. Bu nedenle liman arka bölgesinde önerilen ticaret alanının, günübirlik turizm tesislerinin ve meydan önerisinin Akkale Arkeolojik Sit Alanı içerisinde yapılacak uygulamalara bağlı olarak yeniden değerlendirilmesi ve özel bir kentsel tasarım projesi kapsamında yeniden projelendirilmesi önerilmektedir.

Akkale Arkeolojik Sit Alanı yakın çevresinde 300 yatak kapasiteli bir adet dört yıldızlı otel bulunmaktadır. Alanın kuzeyinde kalan ve Antalya-Mersin Karayolundan cephe alan turizm tesis alanı ve konaklama tesis alanı olarak öngörülen parsellerde ise kat yüksekliklerinin arkeolojik alanda bulunan eserlerin algılanmasını engellemeyecek şekilde yeniden düzenlenmesi, özellikle kuzeyde bulunan konaklama tesis alanlarının Antalya-Mersin Karayolundan batıya giderken alanın algılanmasını etkileyeceği için sadece kat yüksekliklerinin değil, aynı zamanda buralara verilen işlevlerin yeniden değerlendirilmesi önerilmektedir.

Sit alanının batısında kalan ve su kemerlerinin bulunduğu kısımda 1/1.000 ölçekli Kumkuyu Revizyon Uygulama İmar Planı kapsamında bir alt merkez önerilmektedir. Bu alt merkezin içerisinden geçen ve sit alanı içerisinde devam eden su kemerleri birer tasarım öğesi olarak değerlendirilerek düzenlemelerin yapılması; h.max=serbest olarak belirlenmiş yapı kat yüksekliklerinin ve yapı yaklaşımlarının arkeolojik eserlerin görünürlüğünü ve algılanmasını etkilemeyecek biçimde yeniden ayarlanması ve park tasarımının su kanallarını sergilemeye yönelik olarak tasarlanması önerilmektedir.

Akkale Arkeolojik Sit Alanı ile ilişkili bir diğer yapı olan ve Elaiussa-Sebaste (Ayaş) ve Korykos (Kızkalesi) Su İletim Sistemlerinin önemli bir parçası su kemeri ise plan kapsamında yeterince dikkatli bir şekilde ele alınmadığı görülmektedir. Su kemerine Tırtar yerleşmesi merkezinden geçen ve kuzeye giden yoldan gidilmektedir. Su kemerleri, bu yol üzerinden giderken bütünü ile algılanabilmektedir. Ancak imar planı ile yolun her iki tarafına önerilen h.max=15.50 yükseklik su kemerlerinin bütüncül olarak algılanmasını engelleyerek, görülmez hale getirecektir. Diğer yandan su kemerinin en doğu ucu ise özel mülkiyete girmekte ve yapı yaklaşma sınırı içerisinde kalmaktadır. Su kemeri yapısının bir bütün olduğu düşünüldüğünde bir kısmının özel mülkiyette kalması, kemere ilişkin yapılacak çalışmalarda ve düzenleme projelerinde problem yaratacaktır. Buradaki mülkiyetin yeniden düzenlenmesi önemlidir. Su kemerine ilişkin öncelikli işlemin bir sit sınırı ya da koruma alanı tespiti olduğu açıktır. Koruma alanının sadece yapısal olarak kemeri koruyan bir sınır değil, aynı zamanda kemerin algısını ve bütüncül yapısını gözeten bir sınır belirlenmesi ve plan kapsamında önerilen yapılaşma koşullarının buna göre yeniden belirlenmesi önerilmektedir.

Sonuç olarak;

Akkale Arkeolojik Sit Alanı kendine özgü yapısı ve bölgede ender görülen bir antik yerleşme sisteminin örneği olması nedeni ile önemli bir değere sahiptir. Konum olarak turizm faaliyetlerinin yoğunlaştığı, ama diğer yandan da yapılaşmanın çok da artmadığı bir noktada yer alması koruma çalışmaları için bir fırsat olarak değerlendirilebilir. İmar planının hazırlandığı dönemde arkeolojik sit alanı için planlanan bir düzenleme olmaması nedeni ile plan kapsamında bütünleşme yönünde ilişkiler net olarak kurulmamış olsa da, planda yapılacak kısmi değişiklikler ile Akkale'de yapılacak olan çevre düzenlemesi ile yakın çevre kullanımlarının bütünleşmesi sağlanabilecektir.

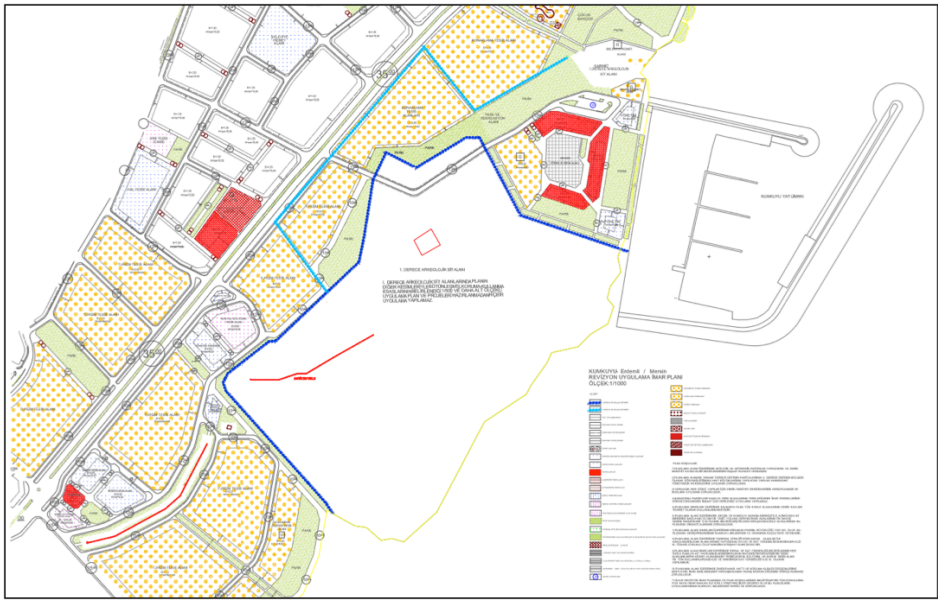
Koruma planlaması sürecine ilişkin bir diğer konu ise sit alanlarının bütünleştirilmesi ve bir arada düşünülmesine yönelik stratejilerin belirlenmesi ve gerekli yasal düzenlemelerin yapılması ihtiyacıdır. Akkale, Korykos (Kızkalesi) Antik Yerleşme Sisteminin bir parçasıdır ve Elaiussa-Sebaste (Ayaş) ve Korykos (Kızkalesi) Su İletim Sistemlerine ait su kanalları ve su kemeri ile bağlantılı bir yerleşmedir. Bütün bu arkeolojik eserlerin bir arada düşünülmesi ve bütüncül bir yaklaşımla plan kararlarının ve gelişme stratejilerinin oluşturulması önemlidir.

Resim 1: Akkale ve yakın çevresi

Resim 2: Tırtar Mahallesi içinde kalan su kemeri

Resim 3: 1/1.000 ölçekli Kumkuyu Revizyon Uygulama İmar Planı - Akkale Arkeolojik Sit Alanı yakın çevresi

AKKALE (ERDEMLİ) ARKEOLOJİK SİT ALANLARI BÜTÜNLEŞTİRME, KORUMA VE SUNUMU FİZİBİLİTE ARAŞTIRMASI SONUÇ RAPORU

Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi
Çiftlikköy Kampüsü 33343 Mersin
T03243610001-14736